

BIULETYN

AMORZĄDOWY CZECHOWIC-DZIEDZIC

ISSN 1248-6939 | BEZPŁATNE CZASOPISMO INFORMACYJNE
CZECHOWICE-DZIEDZICE BRONÓW LIGOTA ZABRZEG

5-6/2020 maj-czerwiec

Gmina
chroni
i promuje

BIORÓŻNORODNOŚĆ

W NUMERZE m.in.

Wydarzenia
strony 2-3

NA SESJI
Dopłaty i ochrona przyrody
strony 3-7

Środki zewnętrzne
strona 8

Profilaktyka
strona 9

CEE oraz zabytki i historia
Doliny Potoku Czechowickiego
strony 10-19

BIULETYN SAMORZĄDOWY CZECHOWIC-DZIEDZICE

Ukazuje się 7 razy w roku (2020)

Wydawca:
URZĄD MIEJSKI
w Czechowicach-Dziedzicach
Plac Jana Pawła II 1
www.czechowice-dziedzice.pl

Nakład: 6000 egz.
Druk: Times, Czechowice-Dziedzice
Projekt, opracowanie graficzne,
skład i przygotowanie do druku - Red.

REDAKTOR NACZELNY:

Paweł Mizera Tel. 32 21 471 86
biuletyn@um.czechowice-dziedzice.pl

RADA PROGRAMOWA:

Maciej Kołczek (przewodniczący)
Krzysztof Bergel
Andrzej Maj
Alicja Ogiegło

OKŁADKA: Wsiód fauny Doliny Potoku Czechowickiego
ZDJEŃ: WOJCIECH KAPRZYK

WYDARZENIA

30 lat samorządności

30 LAT TEMU mieszkańcy miast i miasteczek oraz małych społeczności na wsiach, po raz pierwszy od kilkudziesięciu lat, decydowali w całości wolny i nieskrępowany sposób o przyszłości Polski.

27 maja obchodziliśmy Dzień Samorządu Terytorialnego. Tego dnia corocznie wspominamy w sposób szczególny pierwsze, całkowicie wolne i demokratyczne wybory do rad gmin, które odbyły się 27 maja 1990 roku. Minęło już zatem 30 lat od dnia, w którym pierwsze wolne wybory do Rady Miejskiej odbyły się również w Gminie Czechowice-Dziedzice.

Z perspektywy trzydziestu lat wiadać, jak ważny był to moment. Przez te trzy dekady Polacy z mniejszych i większych miejscowości, w każdym regionie kraju wybierali lokalne władze i decydowali o kierunku rozwoju swoich małych ojczyzn. Samorządy i ich mieszkańcy zdali swój egzamin celująco, a polskie regiony i miejscowości przeżyły w tym czasie niesamowity rozkwit. Bez wolnych wyborów samorządowych nie byłoby społeczeństwa obywatelskiego, bo tylko samorząd daje ludziom poczucie realnego wpływu na podejmowane decyzje.

30-lecie samorządu terytorialnego to wielkie święto nie tylko dla wszystkich samorządowców – wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz radnych i pracowników samorządowych – ale również dla lokalnych społeczności – mieszkańców zarówno większych miast, jak i małych miejscowości – bo to właśnie one tworzą polski samorząd i to one stanowią o jego sile. (ŁUKASZ PIĄTEK UM/WP, Red.) ■

Kolejna partia kompostowników trafiła do mieszkańców gminy

W drugiej połowie czerwca zakończyła się kolejna akcja przekazywania KOMPOSTOWNIKÓW mieszkańcom gminy – do właścicieli domów jednorodzinnych trafiło kolejnych 160 sztuk.

Właściciele domów jednorodzinnych, chcący zagospodarować odpady biodegradowalne powstające w gospodarstwach domowych, po raz kolejny mieli możliwość złożyć w Urzędzie Miejskim wniosek o użyczenie kompostownika. Kompostowniki o pojemności 800 litrów zostały udostępnione bezpłatnie, na podstawie

zawartej na okres pięciu lat umowy – po tym okresie przejdą one na własność użytkowników.

Kompostowanie to najlepszy sposób, żeby otrzymać własny materiał do użyzniania gleby, a przy tym zagospodarować odpady organiczne z kuchni czy ogrodu, zamiast oddawać je w pojemniku na odpady „bio” firmie wywozowej lub do gminnego Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych.

W ramach prowadzonej od 2017 roku akcji, do mieszkańców gminy trafiło dotąd w sumie 1.860 sztuk kompostowników. Oznacza to, że w zakupione przez gminę instalacje do naturalnego i ekologicznego zagospodarowywania odpadów biodegradowalnych wyposażona jest już co czwarta znajdująca się na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice nieruchomości zabudowana domem jednorodzinny. (BGO/UM, ŁP UM/WP, Red.) ■

Ruszyły kolejne prace przy BUDOWIE KANALIZACJI SANITARNEJ w gminie

W maju rozpoczęto kolejne roboty budowlane przy KANALIZACJI SANITARNEJ, realizowanej w ramach projektu „Regulacja gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Czechowice-Dziedzice – etap 2”. Projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności, w ramach Programu Infrastruktura i Środowisko 2014-2020.

Protokolarnego przekazania placu budowy dokonano dla wykonawcy robót budowlanych, realizowanych jako „Kontrakt IV – Budowa kanali-

zacji sanitarnej i modernizacja sieci wodociągowej na obszarze Czechowic-Dziedzic Cz. 1 Południe”. Wykonawcą zadania dla części pierwszej, tak jak i dla części drugiej jest konsorcjum firm, w którego skład wchodzi Przedsiębiorstwo Usług Budowlanych, Inwestycyjnych i BHP „SPIŻBUD” z Bielska-Białej (lider konsorcjum) oraz firmy EKOTEXBUD 2 Sp. z o.o. z Bielska-Białej i INSTAL-BRATEK s.c. z Piasku.

W ramach zadania (część pierwsza) prace budowlane będą realizowane na łącznym odcinku ponad 23 kilometrów, głównie na terenie Czechowic Południowych, między innymi w rejonie ulic **Lipowskiej, Kruczej, Pawiej, Zamkowej, Żurawiej, Jaskółczej, Słowiczej, Bażantów, Sokolej, Nowej, Kamionki, Chabrowej, Różanej, Podlarysz, Konwalii, Napierskiego, Fiołkowej, Krokusów, Przebiśnięgów, Storczyków, Hiacyntów, Zawilej, Orchidei, Tulipanów, Terenowej, Agawy, Oliwnej, Chmielnej, Krętej, Spółdzielczej, Jaśminowej, Cieni-Stej, Zawilej i Laurowej.**

Łączna długość sieci gminnej kanalizacji sanitarnej budowanej w ramach tzw. Kontraktu IV to około 34 kilometry.

(PIM, ŁP UM/WP | Red.) ■

Nowe mieszkania komunalne

Osiem NOWYCH LOKALI KOMUNALNYCH o łącznej powierzchni przeszło 300 metrów kwadratowych powstało w budynku przy ulicy Legionów 59 w Czechowicach-Dziedzicach. Inwestycja została zrealizowana przez ADMINISTRACJĘ ZASOBÓW KOMUNALNYCH przy znacznym wsparciu środków zewnętrznych, dzięki czemu gminie udało się oszczędzić przeszło PÓŁ MILIONA ZŁOTYCH.

Zadanie pod nazwą „Zmiana sposobu użytkowania budynków byłego Zespołu Szkół Specjalnych przy ul. Legionów 59 w Czechowicach-Dziedzicach – przebudowa budynku A na cele mieszkalnictwa komunalnego etap II”, obejmowało wykonanie prac budowlanych polegających na gruntownej przebudowie budynku. Przebudowa wymagała znacznego zakresu prac, ponieważ wiązała się ze zmianą spo-

sobu użytkowania części obiektu, w którym w miejscu dawnych sal lekcyjnych powstały mieszkania – niewielkie, ale funkcjonalne i wygodne, z kuchniami i łazienkami.

W wyniku przebudowy budynku powstało osiem takich lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni 301,57 metra kwadratowego (wraz powierzchniami przynależnymi).

Wykonano kompleksowy remont pomieszczeń, w tym wymieniono wszystkie instalacje, dostosowując pomieszczenia do nowych potrzeb. Dostępność dla osób niepełnosprawnych – w poziomie parteru – zapewniła pochylnia zewnętrzna.

Kuchnie wyposażone są w zabudowę meblową, kuchenkę elektryczną i zlewozmywak. Łazienki – w umywalce, kabinie prysznicowej, WC i ściany

licowane płytkami. Każde mieszkanie ma dostęp do telewizji naziemnej bądź satelitarnej oraz łącza internetowego. Budynek posiada instalację domofonową oraz oświetlenie LED z czujnikami ruchu. Ponieważ obiekt ujęty jest w gminnej ewidencji zabytków, wykonano tylko tynki termoizolacyjne, bez docieplenia styropianem.

Całkowity koszt przedsięwzięcia to 1.185.827,43 złotego. Zadanie zostało zrealizowane z udziałem wsparcia finansowego z Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach programu wspierającego m.in. tworzenie lokali mieszkalnych na wynajem. Dzięki temu gmina zyskała wsparcie w wysokości 533.622,34 złotego, co stanowi 45 procent całego przedsięwzięcia. Inwestycja została niedawno rozliczona, a część mieszkań została już zasiedlona.

(AZK, ŁP UM/WP | Red.) ■

FOT. LUKASZ PIĄTEK

NA SESJI RADY MIEJSKIEJ

DOPŁATY do ceny wody i ochrona przyrody

Na sesjach Rady Miejskiej, które odbyły się w maju i czerwcu br., zajmowano się m.in. tematyką OCHRONY PRZYRODY, ustanawiając nowe pomniki przyrody i UŻYTEK EKOLOGICZNY. Nie brakło wątków dotyczących wpływu trwającej pandemii na finanse gminy.

Zapytany o to, w jaki sposób pandemia i związany z nią kryzys gospodarczy wpłynęły na zmniejszenie dochodów budżetu Gminy Czechowice-Dziedzice, burmistrz **Marian Blachut** na majowej sesji poinformował, że ubytek w dochodach budżetu gminy z marcu br. wyniósł około 400 tysięcy złotych, natomiast w kwietniu br. spadek dochodów budżetu z tytułu udziału w podatku PIT stanowił około 2,2 miliona złotych oraz o 1,1 mln zł z tytułu udziału w podatku CIT. Łącznie stanowi to 3,3 miliona złotych mniej niż zaplanowano w tegorocznym budżecie. Udziały gminy w podatku PIT i CIT na rok 2020 zostały zaplanowane na podstawie prognoz przedstawionych przez Ministerstwo Finansów.

Pokrycie niedoboru w dochodach gminy, będącego skutkiem kryzysu, możliwe jest poprzez zaciągnięcie kolejnych kredytów i pożyczek, które jednak w przyszłości trzeba będzie spłacić. W związku z zaistniałą sytuacją ograniczono część wydatków gminy, m.in. podjęto decyzję o rezygnacji z imprez miejskich. Należy pamiętać jednak, iż fakt ten nie oznacza wcale powstania oszczędności w budżecie gminy, a jedynie zmniejszenie wydatków budżetu, na które nie ma pokrycia środków finansowych (a tym samym zmniejszenie wysokości zadłużenia z tytułu zaciągniętych kredytów na realizację ko-

niecznych wydatków budżetowych). Burmistrz podkreślił, iż nikt nie wie, jak długo potrwa kryzys gospodarczy i stan epidemii, co znacząco utrudnia gminie realizację zadań i planowanie wydatków. Wyjaśnił, iż w przedkładanych radnym projektach uchwał proponuje się realizację zadań inwestycyjnych, na które gmina otrzymała dofinansowanie. Są to zadania wcześniej zaplanowane, a nie zrealizowanie teraz tych inwestycji zniweczyłoby szanse ich realizacji w przyszłości. W dobie kryzysu gospodarczego realizacja inwestycji przez samorząd stanowi ponadto pewną formę pomocy dla firm, które będą je realizowały. To właśnie inwestycje sektora publicznego wydatnie pomagają prywatnym podmiotom – w tym czechowickim przedsiębiorcom, dającym zatrudnienie mieszkańcom i płacącym podatki do gminnej kasy – w wyjściu z kryzysu gospodarczego, toteż ich zaniechanie byłoby dużym błędem.

Dopłaty do wody

W celu utrzymania ciągłości ceny wody dla mieszkańców na dotychczasowym poziomie Rada Miejska uchwaliła dopłatę z budżetu gminy do ceny taryfowej Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Czechowicach-Dziedzicach. Wysokość dopłaty wynosi 0,80 zł tego do 1 metra sześciennego dostarczonej wody.

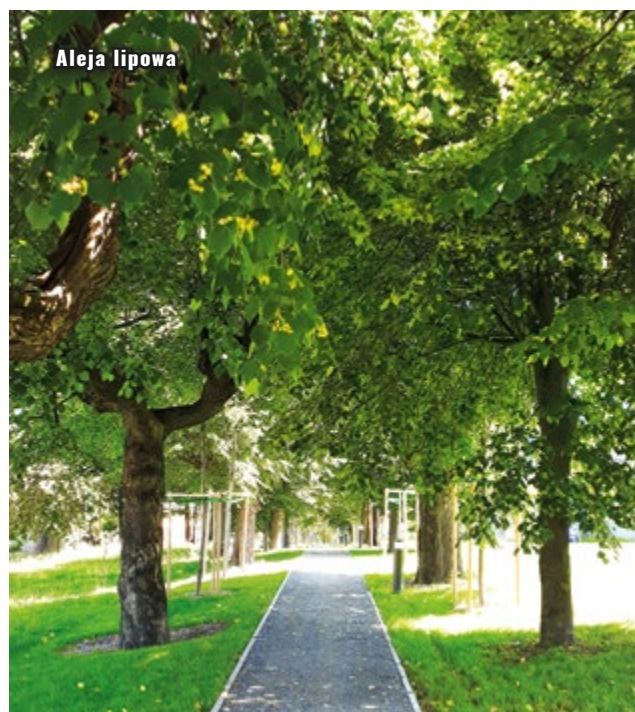
Nowa dopłata obowiązuje od czerwca do końca br., a źródłem jej pokrycia jest zysk spółki za 2019 rok w wysokości 1.100.000 złotych, który pochodzi z realizacji zleceń zewnętrznych. Przekazanie zysku za rok

ubiegły na dopłatę do ceny wody wymagało zamknięcia roku obrotowego przez spółkę oraz zwołania Walnego Zgromadzenia Wspólników, które odbyło się w dniu 21 maja br. i na którym uznano, że wypracowany przez spółkę zysk powinien pozostać w tej firmie, z przeznaczeniem m.in. na dopłatę do ceny wody dla mieszkańców oraz na remonty sieci kanalizacyjnej.

Nowe pomniki przyrody

Na majowej sesji radni przyjęli uchwałę w sprawie ustanowienia nowych pomników przyrody na terenie gminy. Ustanawianie form ochrony przyrody w postaci pomników przyrody służy ochronie drzew o szczególnych walorach przyrodniczych, krajo- i historycznych. Zgodnie z art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, ustanowienie pomnika przyrody następuje w drodze uchwały rady gminy. Nowo objęte ochroną drzewa rosną na terenach stanowiących własność osób fizycznych oraz gminy i należą do obiektów wyróżniających się spośród drzew tego samego gatunku występujących na terenie gminy osiągniętym wiekiem, szczególnymi walorami przyrodniczo-krajo- i historycznymi oraz rozmiarami.

Objęte ochroną drzewa to dęby szypułkowe (*Quercus robur*), zlokalizowane kolejno na terenie miasta zadrzewieniu śródpolnym przy ulicy Pasieki (1 sztuka, obwód pnia na wysokości 1,3 metra to 307 cm), na gruncie leśnym przy ulicy Cichy Kącik (2 sztuki – obwody 315 i 460 cm), w Ligocie przy ul. Koło na grobli ▶

▷ stawu hodowlanego (2 sztuki – 303 i 330 cm) oraz w Zabrzegu przy ulicy Do Zapory (250 i 378 cm).

Celem ochrony tych drzew jest zachowanie szczególnie cennych elementów przyrody na obszarze gminy. Ponadto dwa zlokalizowane w Zabrzegu dęby rosną na terenie bezpośrednio przyległym do pomnika ku czci ofiar hitlerowskiego terroru, który upamiętnia pięciu Polaków powieszonych przez hitlerowców 27 maja 1942 roku. Pomnik został posadowany w miejscu, w którym zginęli, toteż objęcie dębów rosnących przy nim ochroną prawną przyczynia się do podniesienia rangi tego miejsca pamięci, które stanowi w całości cenny element historyczno-przyrodniczy.

W celu ochrony drzew wprowadzono takie zakazy, jak niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru, wykonywania prac ziemnych trwale przekształcających rzeźbę terenu (z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym lub przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych), uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby oraz umieszczania tablic reklamowych.

Przeprowadzone oględziny drzew wykazały, iż cechują się one dobrym stanem zdrowotnym. Objęcie ich ochroną prawną i otoczenie opieką poprzez systematyczną pielęgnację oraz wprowadzenie wyżej wymienionych ograniczeń pozwoli na zachowanie drzew dla przyszłych pokoleń. Projekt uchwały został uzgodniony przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach.

Po przyjęciu uchwały, na terenie gminy mamy obecnie w sumie 24 pomniki przyrody – trzynaście z nich rośnie na terenie miasta, osiem w Ligocie, dwa w Zabrzegu i jeden w Bronowie (pełny spis – obok). 20 z nich to dęby szypułkowe, jeden to wiąz szypułkowy, kolejny jeden to grab pospolity, jedna samotna lipa drobnolistna oraz jedna, cała aleja lip drobnolistnych.

Pomnikami przyrody w Polsce – zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku – są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej (lub ich skupiska) o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej, odznaczające się indywidualnymi cechami – mogą to być zarówno okazałe, sędziwe drzewa, jak i źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie). ▶

CIĄG DALSZY NA STRONIE 6

POMNIKI PRZYRODY na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice

Czechowice-Dziedzice (miasto)

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Mikołaja Kopernika** (przy Centrum Edukacji Ekologicznej)

ALEJA LIP DROBNOLISTNYCH – ul. **M. Kopernika** (przy CEE)

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Bestwińska**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Cichy Kącik**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Cichy Kącik***

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Cichy Kącik***

GRAB POSPOLITY – ul. **Lipowa**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **K. Miarki**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Pasieki***

WIĄZ SZYPUŁKOWY – ul. **Piasta**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **J. Słowackiego**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Wenecka**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Żbika**

Bronów

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **ks. J. Kunza**

Ligota

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Bielska**

LIPA DROBNOLISTNA – ul. **Burzej**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Koło***

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Koło***

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Księża Grobel**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Ochodzka**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Pańska**

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Zajęcza**

Zabrzeg

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Do Zapory***

DĄB SZYPUŁKOWY – ul. **Do Zapory***

FOT. RED

*) nowe obiekty

Rada Miejska obradowała 26 maja i 18 czerwca 2020 r.

Na sesji 26 maja 2020 r. uchwalone zostały następujące uchwały:

- 1) Nr XXII/239/20 w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Czechowice-Dziedzice,
- 2) Nr XXII/240/20 w sprawie zmian w budżecie gminy na rok 2020,
- 3) Nr XXII/241/20 w sprawie ustalenia dopłaty do ceny taryfowej dla zbiorowego zaopatrzenia w wodę dla Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji (...),
- 4) Nr XXII/242/20 w sprawie określenia średniej ceny jednostki paliwa w gminie (...) w roku szkolnym 2019/2020,
- 5) Nr XXII/243/20 w sprawie sprzedaży nieruchomości położonej w Czechowicach-Dziedzicach w drodze przetargu,
- 6) Nr XXII/244/20 w sprawie wyrażenia zgody na nieodpłatne nabycie działki,
- 7) Nr XXII/245/20 w sprawie ustanowienia pomników przyrody na terenie gminy (...),
- 8) Nr XXII/246/20 w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (...) za rok 2019,
- 9) Nr XXII/247/20 zmieniająca uchwałę w sprawie Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (...) na rok 2020,
- 10) Nr XXII/248/20 w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałaniu Narkomanii (...) za rok 2019,
- 11) Nr XXII/249/20 w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji Roczno Programu Współpracy Gminy Czechowice-Dziedzice z organizacjami pozarządowymi oraz z pozostałymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego za rok 2019,
- 12) Nr XXII/250/20 w sprawie uchylenia uchwały w sprawie wprowadzenia opłaty prolongacyjnej na terenie gminy (...).

Na sesji 18 czerwca 2020 r. uchwalone zostały następujące uchwały:

- 1) Nr XXIII/251/20 w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Czechowice-Dziedzice,
- 2) Nr XXIII/252/20 w sprawie zmian w budżecie gminy na rok 2019,
- 3) Nr XXIII/253/20 w sprawie ustanowienia użytku ekologicznego pod nazwą „Czechowicka Dolina Jaskrów” na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice.

WSZYSTKIE UCHWAŁY I PROJEKTY UCHWAŁ MOŻNA ZNALEŹĆ NA www.bip.czechowice-dziedzice.pl ■

▷ Dolina jaskrów

Na czerwcowej sesji Rada Miejska ustanowiła użytek ekologiczny pod nazwą „Czechowicka Dolina Jaskrów” o powierzchni 0,4764 hektara, położony w Dolinie Potoku Czechowickiego. Celem ustanowionej ochrony użytku jest ochrona łągi olszowo-jesionowego, stanowiącego siedlisko chronionych gatunków roślin i zwierząt. Wprowadzono m.in. zakazy niszczenia, uszkodzenia i przekształcania obszaru, wykonywania prac ziemnych trwale przekształcających rzeźbę terenu (z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych), dokonywania zmian stosunków wodnych (jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej lub rybackiej), uszkodzenia i zanieczyszczenia gleby, zmiany sposobu użytkowania ziemi, jak również zakazy zbioru, niszczenia, uszkodzenia roślin i grzybów oraz umieszczania tablic reklamowych.

Zbiorowisko łągi olszowo-jesionowego jest chronione na mocy załącznika I Dyrektywy Siedliskowej – Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Objęcie ochroną prawną omawianego terenu poprzez systematyczne monitorowanie oraz wprowadzenie wyżej wymienionych zakazów pozwoli na zachowanie fragmentu łągi olszowo-jesionowego wraz z cennymi siedliskami chronionych gatunków roślin i zwierząt dla przyszłych pokoleń.

Ustanowienie użytku ekologicznego „Czechowicka Dolina Jaskrów” związane jest z realizacją projektu renaturalizacji Potoku Czechowickiego

oraz budową Centrum Edukacji Ekologicznej. Na realizację zadania gmina uzyskała dofinansowanie ze środków unijnych na programy dedykowane na ochronę i przywracanie bioróżnorodności przyrodniczej. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 2004 r. użytek ekologiczny jest jedną z form ochrony przyrody, obejmującą zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej.

Realizacja całej inwestycji, o której szczegółowo pisaliśmy w poprzednim numerze biuletynu, została poprzedzona sporządzeniem inwentaryzacji przyrodniczej. Analiza ta ujawniła m.in. że w rejonie potoku, za kościołem pw. św. Katarzyny znajduje się miejsce o wyjątkowych walorach przyrodniczych. Jest to teren podmokły, naturalne środowisko występowania łągi olszowo-jesionowego, który filtruje i zatrzymuje wodę, wykazując duże właściwości retencyjne i przeciwpowodziowe – dlatego też, w ramach inwestycji, utrzymano i wypielęgnowano ten obszar, jednocześnie udostępniając go w bezpieczny zarówno dla spacerowiczów, jak i dla chronionych gatunków sposób, budując ścieżkę na palach. Jest to cenny przyrodniczo teren, z rzadkimi gatunkami roślin, m.in. z trzema rodzajami jaskrów, w tym jaskra kosmatego, który występuje na obszarze województwa śląskiego w nielicznych miejscach.

Użytek ekologiczny wpisuje się w projekt dotyczący zachowania i ochrony bioróżnorodności przyrodniczej związany z rewitalizacją Potoku Czechowickiego. Uzyskanie dofinansowania zadania wiązało się ze spełnieniem określonych wymogów i zakładanych celów ekologicznych. Ustanowienie użytku wpisuje się w cele związane z ochroną bio-

różnorodności przyrodniczej, gdyż wiąże się z podniesieniem statusu ekologicznego tego terenu. Chroniony obszar stanowi część ścieżki edukacyjnej prowadzącej wzdłuż Potoku Czechowickiego, a zarazem część kompleksu Centrum Edukacji Ekologicznej. Projekt uchwały został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Katowicach.

Rewitalizacja Potoku Czechowickiego jest realizowana ze środków zewnętrznych na ochronę i zachowanie bioróżnorodności, a podstawowym warunkiem uzyskania dofinansowania jest spełnienie określonych wytycznych i norm ochrony środowiska. Jednym z wymogów było prowadzenie stałego nadzoru ekologicznego w czasie realizacji inwestycji – nadzór taki sprawował doktor **Waldemar Szendera**, autor inwentaryzacji przyrodniczej tego terenu. Każde nasadzenie i każda wycinka musiały być skonsultowane.

Przypomniano, że gdy w 2014 roku grupa pasjonatów oczyściła teren ruin zamku Wilczków, utrudnione było nawet dojście do owych ruin, ponieważ teren był zasypany popiołem. Wcześniej przez lata ten odcinek potoku i doliny stanowił miejsce zrzutu ścieków i różnych nieczystości. Dzięki realizacji inwestycji obszar ten został kompleksowo rewitalizowany. Odtworzono nie tylko walory przyrodnicze tego terenu, lecz również zabezpieczono, odnowiono i udostępniono mieszkańcom i turystom ruiny byłego „zamku” Wilczków, stanowiące ważną część historii tego terenu i całego miasta (o czym piszemy w osobnym artykule). W ramach inwestycji wykonano wzmocnienie nabrzeży potoku narzutem kamiennym (system koszowy) w miejscach, gdzie było to niezbędne dla zabezpieczenia skarp przed osuwaniem. Tam, gdzie było to możliwe, umocniono skarpy sitowiem. Cały proces inwestycji związany z rewitalizacją Potoku Czechowickiego musiał być przeprowadzony w ścisłym reżimie środowiskowym, by zachować bioróżnorodność i nie wpływać na pogorszenie stanu przyrody. Wynikiem inwestycji jest rewitalizacja cieków wodnych, w którym wcześniej płynęły różne zanieczyszczenia. Warto pamiętać, że nie byłaby ona możliwa bez budowy Centrum Edukacji Ekologicznej i na odwrót – to właśnie udane połączenie obu zadań umożliwiło pozyskanie dofinansowania ze środków unijnych na ochronę i przywracanie bioróżnorodności przyrodniczej, a inwestycja stanowi jedną, funkcjonalną i przestrzenną całość. (BRM/UM | Red.) ■

NA PODSTAWIE PROTOKOŁÓW Z SESJI I POSIEDZEŃ KOMISJI

Czechowicka
Dolina
JASKRÓW

Gmina CHRONI DRZEWA

POMNIKAMI PRZYRODY

– zgodnie z zapisami ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku – są pojedyncze **twory przyrody żywej i nieożywionej** (lub ich skupiska) **o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej**, odznaczające się indywidualnymi cechami (np. okazałe sędziwe drzewa, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie).

Wśród naszych gminnych pomników przyrody zdecydowaną większość stanowią DĘBY I LIPY.

Te pierwsze od najdawniejszych czasów uznawane były za drzewa święte, czego przyczyną upatruje się nie tylko w imponujących ich rozmiarach i siłach żywotnych, lecz również w ich mocy przyciągania piorunów i dawania naszym przodkom ognia. Również w starożytności uznawano świętość tych drzew, a w świętych gajach Słowian dąb był czestokroć drzewem najdosłowniejszym, sybolizującym bogą ognia i błyskawic.

Z kolei lipy niegdyś stanowiły serca świętych gajów. Do późnego średniowiecza uznawane były za drzewa opiekuńcze poszczególnych osób i ważnych rodów. Często sadzono lipy w dniu urodzin lub na pamiątkę chrztu, wierząc w tajemniczy związek między siłą życiową i przydatnością tego drzewa a cechami i losem nowonarodzonego człowieka. Nie wolno było jednak rozpocząć sadzenia, dopóki nie zabrzmiał pierwszy krzyk niemowlęcia... W starożytnej Grecji lipa była symbolem czystości, niewinności i nadziei. Słowianie, gdy byli jeszcze poganami, czcili to drzewo, uważając je za święte. Wierzyli, że chroni przed piorunami i złymi duchami. W medycynie ludowej stosowano kwiaty, liście i korę lipy. Do dziś wywar z kwiatów tego drzewa jest często stosowany przy kaszlu i przeziębieniach. Dawno temu drewno lipowe było wykorzystywane do budowy ówczesnych domów, a jedną z przyczyn wyboru tego drewna na te cele była jego miękkość, umożliwiająca obróbkę siekierami, toporami i piłami wykonanymi z kamieni, ponieważ nie znano wówczas jeszcze narzędzi metalowych. Z drewna lipowego wykonywano również osłony tarcze obronne, wzmacniane odpowiednio uplatanymi warstwami z łyka. Przeciętny pień drzewa lipowego o średnicy 35 centymetrów dostarczał wówczas około 45 kilogramów łyka, a to wystarczało na wykonanie aż około 12 mat!

DĄB SZYPUŁKOWY (*Quercus robur*)

Najpospolitszy gatunek dębu, występujący na obszarze całego kraju, zwykle w lasach liściastych i mieszanych. Drzewo to uznawane jest za symbol trwałości i długowieczności – potrafi żyć ponad 700, a nawet do 1000 lat! Jest powszechnie uważany za jedno z najszlachetniejszych drzew. Jest najważniejszym w Polsce leśnym drzewem liściastym (i trzecim w ogóle, po sośnie i świerku). Drewno dębowe, zatopione w bagnach, torfowiskach lub rzekach, po kilkuset latach przybiera czarną matową barwę („czarny dąb, polski heban”). Dorasta do 40 metrów wysokości. Z powodu imponujących rozmiarów i wieku niektórych okazów, dęby tak szypułkowe jak i bezszypułkowe od niepamiętnych czasów stanowiły symbol zdrowia, siły, długowieczności i dostojności. Majestatyczne dęby szypułkowe stanowią zdecydowaną większość pomników przyrody w Polsce. Najwyższy nie tylko w Polsce, ale i w całej Europie jest Dąb Agnieszki z Puszczy Białowieskiej. Najgrubszy był Dąb Napoleona z doliny Odry, spalony w 2010 r. Najbardziej sędziwym i największym (861 cm obwodu, około 760 lat) jest „Chrobry” z rezerwatu Buczyzna Szprotawska w lubuskim – to z jego żołądki, pobłogosławionych w 2004 r. przez św. Jana Pawła II, wyhodowano liczne dęby papieskie, sadzone m.in. przy szkołach i klasztorach. Najślawniejszy jest Dąb Bartek z okolic Zagnańska w świętokrzyskiem, liczący ok. 700 lat. Znane są także „Lech”, „Czech” i „Rus” oraz „Edward” z Rogalińskiego Parku Krajobrazowego.

LIPA DROBNOLISTNA (*Tilia cordata*)

Wysokie, zwykle około 30-metrowej wysokości, bardzo okazałe drzewo liściaste. Kwitnie w lipcu, żółtawobiałymi i pachnącymi kwiatami. Kwiaty lipy mają bardzo silny zapach, podoba on się nie tylko ludziom, ale także pszczołom – z kwiatów tego drzewa pszczoły wytwarzają bardzo dobry miód lipowy. Lipa należy bowiem także do drzew silnie nektaryzujących, masowo oblatywanych przez pszczoły. Lipa od dawna była ceniona jako roślina lecznicza, pomagająca zwłaszcza w stanach zapalnych, mająca ponadto działanie rozluźniające i tonizujące, wykrztuśne, uspokajające i łagodzące. Z lipy przygotowuje się uspokajające i relaksujące herbaty, stosuje się ją także w aromaterapii. Lipy kandelabrowe były sadzone w przypałacowych parkach, w regularnych odstępach – nasadzenia tego typu nazywa się boskietami (można je zobaczyć przed Pałacem Kotulińskich). Korony drzew są charakterystycznie uformowane, a ich kształt to efekt specjalnego cięcia w kandelabry. To stara technika ogrodnicza – kształty takie nadali lipom rosnącym przed Pałacem Kotulińskich ogrodnicy ponad 200 lat temu. Lipy takie wyglądają jak bonsai w powiększeniu, a kształtem przypominają rozłożyste świeczniki. Drewno lipowe jest wprawdzie łatwe w obróbce, ale jest za to bardzo

mało wytrzymałe – dawniej, kiedy spora część narzędzi i sprzętów codziennych wytwarzano z drewna, o czymś słabym i kiepskim mówiono, że jest „lipne” – i słowo to zostało, będąc używane w takim właśnie kontekście, do dzisiaj...

WIĄZ SZYPUŁKOWY (*Ulmus laevis*)

Wysokie i okazałe drzewo liściaste z grubym, przeważnie charakterystycznie rozszerzonym u podstawy pniem, lubiące gleby wilgotne, w tym nawet okresowo zalewane. Jest ważnym drzewem leśnym, jest też chętnie sadzony jako roślina ozdobna, przy czym ze względu na duże rozmiary najlepiej sprawdza się jako drzewo miejskie (np. parkowe lub alejowe). Drewno wiązków odporne jest jednak na przykład na gnicie – z tego m.in. powodu np. resztki drewnianych wałów obronnych przy fosie na Ostrowie Tumskim w Poznaniu były wzmocnione karpami wiązków. Wiąz ma właściwości lecznicze, przede wszystkim moczopędne, i jest przez to wykorzystywany do leczenia stanów zapalnych nerek, pęcherza i cewki moczowej, jak również jamy ustnej i gardła (leczy m.in. anginę). Sprawdza się w leczeniu problemów trawiennych, stanów zapalnych żołądka i jelit, pomaga również w szybszej regeneracji skóry. Kora i gałązki wykorzystywane są do leczenia stanów zapalnych dróg oddechowych, łagodząc kaszel. Oczyszczające właściwości wykorzystywane są do leczniczych kąpielii, dzięki którym można pozbyć się wyprysków i innych krost na skórze. Wiąz ma działanie przeciwgorączkowe i przeciwbólowe, sprawdza się także do łagodzenia świądów, leczenia skóry atopowej i łuszczycy, łagodzenia stanów zapalnych i zacierwienia oraz zwalczania trądziku. Doskonale nadaje się również m.in. do leczenia stanów zapalnych oczu.

GRAB POSPOLITY (*Carpinus betulus* L.)

Stanowi on jeden z ważniejszych rodzimych gatunków drzew tworzących lasy w Polsce. Gładka, srebrzystopopielata kora graba pospolitego należy do najbardziej charakterystycznych spośród wszystkich drzew występujących w Polsce. Graby można sadzić w jako drzewa okazowe (solitery) i alejowe – są bardzo odporne na przycinanie, można z nich formować wspaniałe, gęste żywopłoty, wysokie cięte szpalery i figury roślinne. Ma również najtwardsze drewno z wszystkich polskich drzew (nazywane jest „żelaznym drewnem”) – nadaje się do toczenia, wyrabia się z niego narzędzia i koła. Niegdyś doceniano jego walory, wykorzystując je do budowy kół młyńskich, a obecnie wykorzystywane jest w konstrukcjach niektórych elementów fortepianów i pianin, pałeczek perkusyjnych oraz przedmiotów użytkowych, takich jak np. uchwyty do narzędzi. W korzystnych warunkach rośnie do 300 lat, jednak najstarsze znane okazy mają obecnie około 200 lat. Najstarszy w Polsce grab pospolity rośnie w Gołuchowie niedaleko Kalisza (woj. wielkopolskie) w sławnym arboretum założonym w stylu angielskim w II połowie XIX wieku i liczy około 220 lat. ■

Umowa na OZE podpisana

29 maja br. została podpisana umowa o dofinansowanie realizacji projektu pn. „Program poprawy jakości powietrza poprzez zwiększenie udziału OZE w wytwarzaniu energii na terenie Gminy Czechowice-Dziedzice” pomiędzy Województwem Śląskim a Gminą Czechowice-Dziedzice. Oznacza to, że Gmina Czechowice-Dziedzice przystępuje do realizacji tak długo wyczekiwanego przez mieszkańców projektu.

Projekt polega na wykonaniu 660 instalacji OZE wytwarzających energię ciepłą i (lub) elektryczną w budynkach mieszkalnych. W projekcie

przewidziano udzielenie grantów na dostawę i montaż 413 instalacji fotowoltaicznych, 109 instalacji solarnych, 89 powietrznych i 25 gruntowych pomp ciepła oraz 24 kotłów na biomasę. Projekt realizowany będzie do lipca 2021 roku.

Aktualnie udział w projekcie jest ograniczony jedynie do osób, które złożyły deklarację udziału w projekcie w roku 2018 i przeszły pozytywnie weryfikację formalną i merytoryczną. Jedynie w przypadku rezygnacji uczestników zostanie ogłoszony nabór uzupełniający. (SR/UM | Red.) ■

Chcesz pozyskać DOTACJĘ?

LGD ZIEMIA BIELSKA PLANUJE NABORY W NAJBLIŻSZYCH MIESIĄCACH!

Jeśli masz pomysł, chcesz działać i interesuje Cię, co dzieje się w Twojej najbliższej okolicy, ale potrzebujesz WSPARCIA W POSTACI DORADZTWA I DOTACJI z funduszy przeznaczonych na rozwój obszarów wiejskich, to szansa na ich otrzymanie pojawi się już wkrótce!

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA ZIEMIA BIELSKA planuje ogłoszenie naborów wniosków w ramach realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2023. Tym razem o pomoc będzie można ubiegać się w zakresie:

1. podejmowania działalności gospodarczej – turystyka i usługi czasu wolnego,
2. podejmowania działalności w ramach – usługi dla społeczności,
3. rozwijania działalności gospodarczej – usługi dla społeczności,
4. zachowania materialnego dziedzictwa lokalnego,
5. zachowania niematerialnego dziedzictwa lokalnego.

Formą wsparcia dla podejmowania działalności gospodarczej jest premia w wysoko-

ści 50.000 zł, wypłacana w dwóch transzach (40.000 i 10.000 zł), natomiast dla rozwijania działalności gospodarczej i zachowania dziedzictwa lokalnego – refundacja poniesionych kosztów kwalifikowanych do kwoty 300.000 zł (limit nie dotyczy jednostek samorządu terytorialnego). Poziom dofinansowania zależy od rodzaju Wnioskodawcy: dla przedsiębiorców do 65%, dla osób fizycznych i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej – aż 95%, natomiast dla gmin i jednostek im podległych – do 63,63 procent.

Z udziału w konkursach mogą skorzystać mieszkańcy naszego regionu (Bestwiny, Buczkowic, sołectw Czechowic-Dziedzic: Bronowa, Ligoty, Zabrzega; Jasienicy, Jaworza, Kóz, Porąbki, Wilamowic i Wilkowic), jednostki samorządu terytorialnego i jednostki im podległe oraz organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy – pod warunkiem, że ich siedziba lub miejsce wykonywania działalności gospodarczej znajdują się na naszym obszarze.

Termin planowanych naborów wniosków z powodu zagrożenia epidemiologicznego w naszym kraju może ulec zmianie. Wszelkie informacje będą zamieszczane na stronie internetowej stowarzyszenia (www.ziemiabielska.pl), profilu Facebook ([LGD Ziemia Bielska](https://www.facebook.com/LGD.Ziemia.Bielska)), udzielane telefonicznie pod numerem 33 818 34 11, lub po wcześniejszym umówieniu spotkania w siedzibie Stowarzyszenia przy ulicy Tadeusza Regera 81 w Bielsku-Białej. (LGD) ■

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

Nieodpłatna pomoc w PUNKCIE KONSULTACYJNYM

W Gminie Czechowice-Dziedzice działa PUNKT KONSULTACYJNY

świadczący nieodpłatną pomoc prawną

oraz psychologiczną.

W punkcie pracują SPECJALIŚCI, którzy dora-

dają w trudnych sytuacjach rodzinnych,

konfliktach i kryzysach.

Punkt Konsultacyjny udziela bezpłatnej pomocy psychologicznej i prawnej mieszkańcom gminy, członkom rodzin z problemem uzależnień i problemem przemocy (pomoc psychologiczna i prawna w sprawach rodzinnych m.in. konflikty małżeńskie, przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna, zaniechania opiekuńczo-wychowawcze wobec dzieci, terapia małżeńska, terapia rodzinna, pomoc w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, poradnictwo).

Do skorzystania z oferty szczególnie zachęcamy rodziców zaniepokojonych nietypowym zachowaniem dziecka, młodzież uwikłaną w eksperymenty ze stosowaniem środków odurzających, nauczycieli, wychowawców chcących pogłębić swoją wiedzę na temat mechanizmów uzależnienia od narkotyków i dopalaczy, a także internetu, telefonu czy gier komputerowych.

Punkt mieści się przy **Placu Jana Pawła II 2** (budynek Banku PKO, pok. nr 301, 3 piętro – tel. 783 444 817, 32 214 71 71 (czynny w godzinach dyżurów).

(PPU/UM | Red.) ■

Alkohol i KORONAWIRUS

OBALAMY MIT O „ODKAŻANIU ORGANIZMU”

– *Zwróciłam uwagę mężczyźnie, który stał za mną w kolejce do kasy, że maseczka nie służy do zasłaniania brody, tylko ust i nosa. W odpowiedzi machnął ręką i stwierdził, że z jego strony nic mi nie grozi, bo regularnie odkaża się od środka – i pokazał na dwie butelki wódki w koszyku. Czy ludzie naprawdę wierzą, że picie zabezpiecza ich przed wirusem?* – pyta na jednym z forów internetowych Małgorzata.

Wysokoprocentowy alkohol stał się dla wielu osób towarem pierwszej potrzeby do walki z epidemią. Internauci prześcigają się w pomysłach na samodzielne sporządzenie płynów do dezynfekcji rąk, eksperci zalecają regularne odkażanie stołów, klamek i telefonów. Niektórzy jednak rozumieją te komunikaty w niewłaściwy sposób i wierzą w to, że alkohol ma moc dezynfeko-

wania... organów wewnętrznych. Światowa Organizacja Zdrowia przestrzega: picie alkoholu w żaden sposób nie chroni przed zakażeniem! Wręcz przeciwnie.

Alkohol OSŁABIA ODPORNOŚĆ

Płyn zawierający co najmniej 60-proc. alkohol odkaża skórę, ale nie działa w taki sam sposób na nasze organy wewnętrzne. Eksperci podkreślają, że także płukanie ust czy gardła nie daje żadnej ochrony przed wirusem. Fakty są takie, że alkohol pity w czasie epidemii może nam tylko zaszkodzić i zwiększyć ryzyko zakażenia. Kluczową barierą

dla korona wirusa jest nasz własny system odpornościowy, tymczasem naukowcy już dawno udowodnili, że alkohol ma na niego zły wpływ. Osoby, które piją dużo napojów alkoholowych, mogą być bardziej podatne na choroby zakaźne, w tym COVID-19. Występuje u nich także

większe ryzyko rozwinięcia ostrej niewydolności oddechowej (jest to jedno z najpoważniejszych powikłań, z którym zmagają się osoby zakażone koronawirusem). U osób nadużywających alkoholu często dochodzi do zapalenia błon śluzowych tchawicy i oskrzeli – zwiększa się podatność na zakażenia układu oddechowego. Alkohol powoduje odwodnienie, tymczasem Główny Inspektor Sanitarny zaleca troskę o odpowiedni poziom nawodnienia organizmu. WHO podkreśla, że nie istnieje „bezpieczna dawka” – napoje alkoholowe wywierają negatywny wpływ na niemal każdy organ, a im więcej pijemy, tym szkody są większe.

Na trzeźwo BEZPIECZNIEJ

Alkohol konsumowany w nadmiarze niekorzystnie oddziałuje na zdrowie nie tylko w okresie epidemii, ale to właśnie teraz szczególnie warto postawić na trzeźwość. Dlaczego? Według Światowej Organizacji Zdrowia w stanie upojenia maleje nasza zdolność do właściwej oceny sytuacji, podejmujemy błędne decyzje i mamy większą skłonność do zachowań ryzykownych. Tymczasem to właśnie daleko posunięta ostrożność i zdolność do dokonywania odpowiedzialnych, bezpiecznych wyborów, mają kluczowe znaczenie dla uniknięcia zakażenia.

Dla tych, których powyższe argumenty nie przekonują, skutecznym straszakiem może okazać się perspektywa pobytu w szpitalu. Z obawy przed zakażeniem każdy, kto może, unika teraz wizyt w przychodniach czy na SOR-ach. Nie warto pić alkoholu, by nie narazić się na niebezpieczną sytuację – upadek, uraz czy wypadek drogowy. Wysiłki całej służby zdrowia koncentrują się na walce z koronawirusem, a pacjenci pod wpływem alkoholu to prawdziwa zbrodnia SOR-ów. Nie warto dokładać pracy tym, którzy są na pierwszej linii frontu! Nie zapominajmy także, że to szpitale są jednym z głównych źródeł zakażeń COVID-19. Nawet wizyta spowodowana koniecznością zszycia palca może mieć przykre konsekwencje. (PPU/UM | Red.) ■

MATERIAŁY OPRACOWANE PRZEZ INSTYTUT ŁUKASIEWICZA NA ZLECENIE PAŃSTWOWEJ AGENCJI ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

Światowa Organizacja Zdrowia przestrzega: picie alkoholu NIE CHRONI przed zakażeniem! Wręcz PRZECIWNIE.

Picie alkoholu lub płukanie nim ust czy gardła NIE ZAPEWNIĄ ŻADNEJ OCHRONY PRZED WIRUSEM.

Dyżury w PUNKCIE KONSULTACYJNYM odbywają się według harmonogramu:

- Aleksandra Lasa, psycholog – **poniedziałki 15:00-18:00**
- Jolanta Szczotka, radca prawny – **wtorki 16:30-17:30**
- Szymon Herok, radca prawny – **środy 15:30-18:30**
- Krzysztof Czub, specjalista terapii uzależnień, psychoterapeuta – **piątki 17:00-19:00**

Poradnictwo w sprawie uzależnień od SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Porad udziela mgr **Krzysztof Czub** w wyznaczone **piątki w godz. 17:00-19:00**
ZAKRES USŁUG OBEJMUJE:

- diagnozowanie uzależnień od narkotyków i innych środków psychoaktywnych,
- diagnozowanie uzależnień behawioralnych (internet, komputer, hazard, praca, seks),
- kierowanie do placówek leczenia odwykowego,
- rozmowy motywujące do podjęcia leczenia,
- porady dla młodzieży eksperymentującej z narkotykami i innymi środkami psychoaktywnymi,
- poradnictwo dla rodziców dzieci uzależnionych od narkotyków lub innych środków psychoaktywnych bądź eksperymentujących z w/w środkami,
- kierowanie do programów profilaktycznych: Candis oraz FRED GOES NET,
- poradnictwo indywidualne i grupowe.

SZCZEGÓŁOWYCH INFORMACJI W SPRAWACH ZWIĄZANYCH Z UZALEŻNIENIAMI można uzyskać także w Biurze ds. Profilaktyki i Przeciwdziałania Uzależnieniom Urzędu Miejskiego w Czechowicach-Dziedzicach pod numerem telefonu **32 214 71 61**.

**Pamiętaj –
ALKOHOL PITY
W CZASIE
EPIDEMII może
nam tylko
ZASZKODZIĆ,
zwiększając
ryzyko
zakażenia.**

Nie tylko edukacja i ekologia

Już wkrótce zakończy się inwestycja, która ma na celu renaturalizację DOLINY POTOKU CZECHOWICKIEGO oraz udostępnienie jej mieszkańcom gminy. Naturalny i służący ekologii (i ochronie środowiska naturalnego w centrum miasta) charakter inwestycji wieńczy budowa CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ.

O inwestycji w dolinie potoku pisaliśmy w poprzednim numerze biuletynu. Ma ona na celu z jednej strony przywrócenie Doliny Potoku

Naturalny i służący ekologii (i ochronie środowiska naturalnego w centrum miasta) charakter inwestycji wieńczy budowa Centrum Edukacji

Czechowickiego naturze poprzez jej renaturalizację i likwidację skutków wieloletniej tzw. antropopresji (ingerencji człowieka w naturalne siedliska tutejszej flory i fauny), a z drugiej – udostępnienie jej zasobów mieszkańcom gminy, w sposób podkreślający i podtrzymujący jej naturalne walory, służący ich ochronie i zachowaniu oraz nieingerujący w jej najcenniejsze aspekty przyrodnicze.

Ekologicznej, którego celem będzie m.in. prezentacja walorów przyrodniczych i kulturowych gminy mieszkańcom i turystom, a zarazem kreowanie działań i przedsięwzięć służących ochronie przyrody i ekologii, jak również udostępnianie zasobów naturalnych gminy jej społeczności poprzez inicjowanie budowy szlaków pieszych i rowerowych, ścieżek dydaktycznych oraz prowadzenie innych działań służących promocji walorów przyrodniczych i turystycznych gminy.

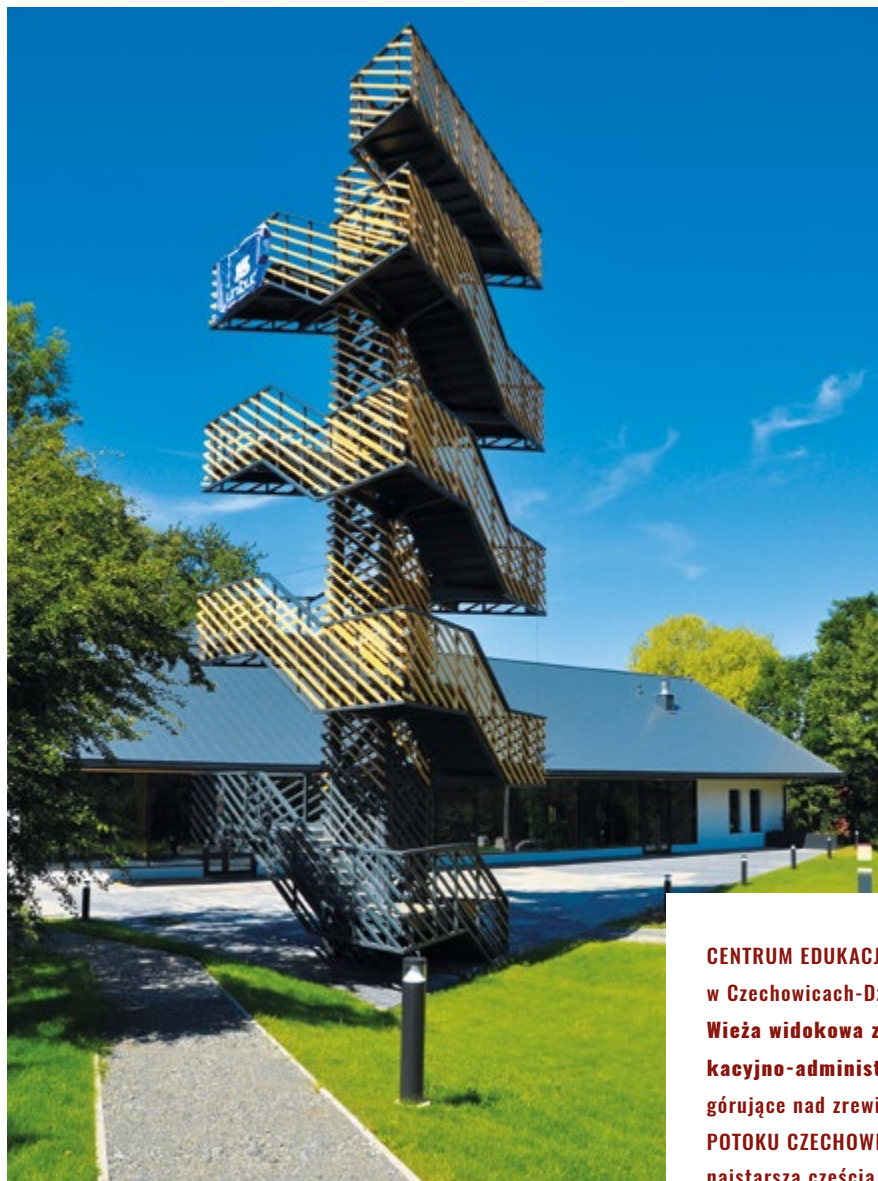
Wśród najważniejszych kierunków działań CEE będzie – oprócz edukacji ekologicznej i przyrodniczej (skierowanej głównie dla dzieci i młodzieży, ale nie tylko) – realizacja projektów z dofinansowaniem zewnętrznym, ukierunkowanych na ochronę, pielęgnację i rozwój zasobów przyrodniczych gminy oraz poszerzenie infrastruktury turystycznej, która pozwoli – w zgodny z przyrodą i ekologiczny sposób – korzystać z bogactwa przyrodniczego gminy, aktywnie je poznawać i zgłębiać (zarówno w teorii, poprzez m.in. wykłady, wystawy, lekcje przyrodnicze, jak i w praktyce i w terenie – szlaki piesze i rowerowe, ścieżki dydaktyczne). Celowi temu służyć będą również działania na rzecz rozwoju infrastruktury rowerowej, jako najbardziej – obok pieszej – ekologicznej formy uprawiania krajoznawstwa i czynnego wypoczynku.

Ekologia i edukacja

W historycznej kolebce Czechowic (na ten temat piszemy na stronach 17-19), w otoczeniu najstarszych zabytków kulturowych, architektonicznych i przyrodniczych miasta powstał obiekt, który pełnić będzie funkcję centrum edukacyjnego i turystycznego gminy i ma stanowić jej wizytówkę. Położony w urokliwej scenerii zrewitalizowanej i udostępnionej mieszkańcom oraz turystom Doliny Potoku Czechowickiego, w pobliżu drogi krajowej numer 1 obiekt ma stać się przybytkiem, w którym – akcentując przyrodnicze, kulturowe, krajoznawcze i rekreacyjne walory gminy – krzewić się będzie wiedzę w dziedzinie ekologii i ochrony przy-

rody oraz działań na rzecz ochrony przyrodniczego i kulturowego dziedzictwa miasta, z naciskiem na promowanie turystyki, w szczególności pieszej i rowerowej. ▶

CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ w Czechowicach-Dziedzicach. Wieża widokowa z budynkiem edukacyjno-administracyjnym w tle, górujące nad zrewitalizowaną DOLINĄ POTOKU CZECHOWICKIEGO – historycznie najstarszą częścią miasta.

Centrum Edukacji Ekologicznej pełnić będzie nie tylko funkcje edukacyjne, ale również informacyjne, turystyczno-krajoznawcze i promocyjne. Liczne realizowane przez CEE projekty mają wpłynąć na obszar przylegający do Doliny Potoku Czechowickiego, mając na celu rozwój i wzbogacenie okolicznej infrastruktury oraz pielęgnowanie lokalnego zasobu przyrodniczego, kulturowego i rekreacyjnego. Tym niemniej, Centrum Edukacji Ekologicznej będzie jednak głównie obiektem edukacyjnym, przeznaczonym przede wszystkim do organizacji zajęć i przedsięwzięć ekologiczno-edukacyjnych oraz krajoznawczo-turystycznych, o profilu przyrodniczym, kulturowym i historycznym, o zasięgu lokalnym i regionalnym. Grupą docelową działań CEE będą przede wszystkim dzieci i młodzież, w szczególności grupy zorganizowane, szkolne i przedszkolne, pod opieką nauczycieli. Część przedsięwzięć i akcji skierowanych będzie do wszystkich mieszkańców, głównie całych rodzin, jak również do osób przyjezdnych, zaproszonych gości i turystów.

Ważną sferą w edukacyjnej działalności CEE będzie działalność w zakresie promocji wiedzy o hydrologii i retencji wód. W Dolinie Potoku Czechowickiego, w zbiornikach wodnych o funkcjach retencyjnych (szerzej pisaliśmy na ten temat w poprzednim numerze biuletynu), w dnach

Promocja i ochrona BIODŹRÓDNOŚCI – ten temat będzie szczególnie akcentowany w działalności CEE.

i skarpach zlokalizowano pokazowe urządzenia hydrotechniczne, stanowiące dodatkowe zaplecze edukacyjne dla zajęć i warsztatów prowa-

dzonych przez CEE. Znajdą się tam m.in. miniaturowe zapory wodne (m.in. z Goczalkowic i Wapienicy),

Celem CEE będzie głównie prowadzenie DZIAŁAŃ EDUKACYJNO-PROMOCYJNYCH, jak również m.in. prezentacja walorów przyrodniczych i kulturowych gminy mieszkańcom i turystom oraz kreowanie działań i przedsięwzięć służących OCHRONIE PRZYRODY I EKOLOGII W GMINIE, udostępnianie zasobów naturalnych gminy poprzez inicjowanie budowy szlaków pieszych i rowerowych, ścieżek dydaktycznych oraz prowadzenie innych działań przysługujących się promocji przyrody, turystyki i krajoznawstwa w gminie.

liczne przepusty i kanały, a dzieci i młodzież będą mogły również skorzystać z tematycznych wyjazdów edukacyjnych i warsztatowych. Szacunek dla wody i umiejętność jej wykorzystywania i gromadzenia wydają się obecnie szczególnie ważne w perspektywie coraz częstszych klęsk suszy, toteż zajęcia o tej tematyce powinny udanie uzupełnić lekcje szkolne z geografii czy edukacji regionalnej, oby procentując na przyszłość.

Warsztaty i ekspozycje

Budynek CEE, jako obiekt edukacyjno-administracyjny, przeznaczony będzie – zgodnie z nazwą i założeniami projektu – do realizacji wydarzeń edukacyjnych, lekcji i warsztatów (m.in. edukacyjnych, przyrodniczych i krajoznawczych) dla dzieci i młodzieży, wykładów i szkoleń oraz nie-

wielkich, okazjonalnych ekspozycji, uzupełniających ofertę edukacyjną obiektu. W budynku znajdzie się sala

wykładowo-konferencyjna, wyposażona w sprzęt multimedialny, jak również hol – pełniący również rolę foyer – z toaletami, szatnią, antresolą i przestrzenią ekspozycyjną oraz strefą recepcyjno-obslugową, przeznaczoną do organizacji wydarzeń promocyjno-edukacyjnych, szkoleniowych, jak również innych wydarzeń i imprez okolicznościowych,

takich jak np. pikniki. Strefa posiadać będzie mini-zaplecze obsługiwo-gastronomiczne, które umożliwi doraźne wykorzystywanie jej w drobnych celach gastronomicznych i wystawienniczych, ściśle powiązanych z realizacją edukacyjnych i promocyjnych funkcji obiektu, dzięki czemu możliwa będzie organizacja szerszych i kompleksowych wydarzeń i przedsięwzięć promocyjnych, jak również okresowe udostępnianie strefy konferencyjnej podmiotom niezależnym. W CEE znajdzie się również niewielka część administracyjna, z której cały obiekt – wraz z urządzeniami edukacyjnymi i hydrologicznymi Doliny Potoku Czechowickiego – będzie zarządzany i która będzie dbać o jego utrzymanie.

Na terenie CEE będą organizowane czasowe ekspozycje tematyczne, ma tutaj znaleźć się również punkt informacji turystycznej wraz z miejscem odpoczynku dla rowerzystów oraz minibiblioteczka edukacyjna, z możliwością zamówienia i wypożyczenia oraz zwrotu książek z Miejskiej Biblioteki Publicznej. Zajęcia edukacyjne realizowane będą w sali wykładowo-konferencyjnej, w przestrzeni ekspozycyjnej oraz na antresoli, które stanowią funkcjonalną i architektoniczną całość, dlatego – w czasie zajęć, z uwagi na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa i odpowiednich warunków do ich prowadzenia – dostępność obiektu dla osób indywidualnych może być częściowo ograniczona. Działalność wystawiennicza z kolei opierać się będzie przede wszystkim na zasobach własnych gminy, jednak możliwe będzie również okresowe udostępnianie strefy

▷ ekspozycyjnej niezależnym podmiotom i wystawom zewnętrznym.

Technologia i historia

Budynek CEE to obiekt znakomicie wpisujący się w swoją funkcję i ekologiczny charakter – zasilanie w energię elektryczną i ogrzewanie wsparte będą przez panele fotowoltaiczne i pompy ciepła, a do utrzymania zieleni wykorzystywana będzie woda deszczowa. Większość zieleni zresztą stanowią naturalnie występujące na tym terenie okazy florystyczne (liczne nasadzenia już się odbyły, a dalsza część planowana jest jesienią) i łąki kwietne, dzięki czemu dotąd zaniedbany teren okolic ruin „zamku” Wilczków i Potoku Czechowickiego został udostępniony mieszkańcom do spacerów na łonie natury i zrewitalizowany, odzyskując biologicznie naturalne walory, sprzyjając się odrodzeniu rodzimych warunków siedliskowych zwierząt i przysługując się zatrzymaniu wód deszczowych (zarówno „dużej” jak i tzw. małej retencji).

Architektonicznie budynek dopasowany jest do okolicznej zabudowy, m.in. czworaków dworskich. W zamierzeniu miał być oszczędny i prosty w formie i utrzymaniu oraz funkcjonalny do potrzeb edukacyjnych i wystawienniczych. Forma architektoniczna celowo miała nie dominować nad otoczeniem, lecz raczej je uzupełnić tak, aby nie powodować optycznej kolizji swoim nowoczesnym wyglądem i charakterem z zabytkowymi obiektami leżącymi nieopodal. Tak „wpasowany” w zabytkowe i bogate przyrodnicze otoczenie obiekt ma bardziej służyć odkrywaniu uroków i atrakcji doliny, osiedla, miasta i regionu (o czym piszemy dalej), a nie stanowić głów-

ną atrakcję sam w sobie. Całość była realizowana zresztą pod czujnym okiem konserwatora zabytków, którego opinie wpłynęły m.in. na rezygnację z niektórych, pierwotnych założeń projektu (m.in. dlatego właśnie musiano zmienić lokalizację i ograniczyć wysokość wieży widokowej). Trzeba również pamiętać, że jednym z głównych celów inwestycji było zabezpieczenie, udostępnienie i poprawa ekspozycji historycznych ruin „zamku” Wilczków, którym groziło zawalenie i bezpowrotne zniszczenie, a które stanowią ważną część historycznego dziedzictwa naszego miasta, które warto zachować dla przyszłych pokoleń (więcej na ten temat piszemy na stronach 16-19).

Dla ochrony przyrody

O tym, jak duży potencjał przyrodniczy ma nasza gmina nikogo przekonywać chyba nie trzeba. Dotąd brakowało jednak w gminie podmiotu, który zajmował by się promocją i przekazywaniem wiedzy o zasobach przyrodniczych gminy oraz inicjował, kreował, skupiał i koordynował działania w zakresie ochrony śro-

dowiska i ekologii. Już w 2012 roku, gdy powstawał pomysł stworzenia gminnego ośrodka bioróżnorodności i ekologii, gmina dostrzegła olbrzymi, lokalny potencjał w tej dziedzinie działalności, zarówno edukacyjnej jak i społecznej. Już wtedy postanowiono wyciągnąć przysłowiową pomocną rękę do środowisk, ruchów i organizacji pozarządowych, których celem działalności jest dbałość o lokalne i regionalne zasoby przyrodnicze – zarówno botaniczne, jak i faunistyczne – oraz podejmowanie rozmaitych inicjatyw w tym zakresie. Potrzebą chwili jest, aby te działania nie były chaotyczne, lecz by były podejmowane w sposób możliwie skoordynowany i rzeczowy, aby przebiegały w oparciu o przepisy prawa (w tym lokalne, gminne) oraz aby – dzięki wspólnemu działaniu – były skuteczne, przeprowadzane racjonalnie i odpowiednio promowane tak, by docierały do jak najszerszego kręgu odbiorców, kształtując powszechną świadomość ekologiczną.

Centrum Edukacji Ekologicznej pełnić będzie zatem również rolę swoistego inkubatora dla działań i przedsięwzięć proekologicznych,

Budynek CEE to obiekt znakomicie wpisujący się w swoją funkcję i ekologiczny charakter. Skromna architektonicznie forma budynku w założeniu ma nie kolidować z zabytkowymi obiektami leżącymi nieopodal.

kr a j o z n a w -
czych i związa-
nych z promocją
i ochroną zasobów
przyrodniczych
i kulturowych
gminy. Z a p r o s z o n e
do współpracy
zostaną lokalne
stowarzyszenia,
dzięki czemu bę-
dzie możliwość
koordynacji dzia-
łań oraz reali-
zacji wspólnych
przedsięwzięć,
mających służyć
mieszkańcom

i środowisku naturalnemu gminy. Te organizacje pozarządowe, które będą chciały współdziałać na rzecz ochrony gminnej bioróżnorodności i krzewienia ekologii, będą mogły tutaj skorzystać m.in. z porad i pomocy administracyjnej, a – w miarę dostępności obiektu – również możliwości organizacji spotkań. Planuje się również m.in. organizowanie konsultacji, w czasie których przedstawiciele licznie działających na terenie naszej gminy organizacji ekologicznych będą mogli spotkać się i wymienić uwagami na temat planowanych inwestycji i ich wpływu na środowisko naturalne. Kolejnym pomysłem są tzw. dyżury i objazdy ekologiczne, podczas których ▶

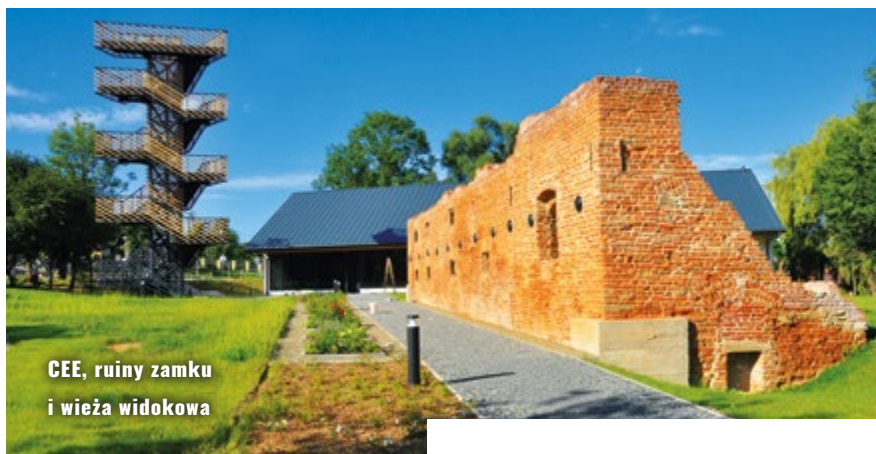

▷ CEE – wraz z przedstawicielami Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Strażą Miejską oraz chętnymi aktywistami – będzie prowadzić przeglądy gminnych terenów w celu identyfikacji potencjalnych problemów i zagrożeń ekologicznych. Gmina jest otwarta na uwagi mieszkańców, organizacji pozarządowych i środowisk ekologicznych – również w tym zakresie – a dzięki działalności CEE będą mogły one być zgłaszane w sposób racjonalny i we właściwym momencie i czasie, czyli jeszcze przed rozpoczęciem planowania inwestycji, dzięki czemu pojawi się realna szansa na ich skuteczne uwzględnienie w realizowanych przez gminę (i nie tylko) przedsięwzięciach, tworzeniu ich koncepcji i ich projektowaniu.

Wspieramy to, co lokalne

Będzie tutaj również okazja wypromowania swojej działalności czy twórczości przez mieszkańców – do współpracy zostaną zaproszeni również lokalni twórcy np. z zakresu fotografii przyrodniczej, rękodzieła i innych dziedzin kultury i sztuki. Organizowane będą m.in. stacjonarne i wyjazdowe warsztaty oraz konkursy z fotografii przyrodniczej, a jedna ze stałych ekspozycji będzie prezentowała walory lokalnej przyrody – w tym Doliny Potoku Czechowickiego – widziane okiem obiektywu (o tym piszemy również obok). CEE chce promować lokalne talenty, przedsięwzięcia i inicjatywy, stwarzając przy tym warunki, aby mogły one się zaprezentować szerszemu gremium. Dzięki lokalizacji w obiekcie Punktu Informacji Turystycznej (o czym mowa dalej) z ich twórczością będą mieli okazję zapoznać się nie tylko mieszkańcy, ale również turyści. Promować swoją działalność będą tutaj mogły również lokalne wytwórnie, zakłady, firmy i przedsiębiorstwa, które działają na rzecz ekologii i ochrony przyrody, stosując proekologiczne metody i techniki produkcji bądź też wytwarzając produkty ekologiczne,

CEE, ruiny zamku i wieża widokowa

służące ochronie przyrody i zdrowia. Promocja i wspieranie ekologicznego i zdrowego, w jak największym stopniu zgodnego z naturą stylu życia będzie istotną częścią działalności CEE. W końcu to człowiek, mieszkaniec jest najdonioślejszą częścią ekosystemu – zabiegając o kondycję drzew i innych zasobów przyrodniczych, roślinnych i zwierzęcych, nie możemy przecież zapominać o nas samych i wpływie środowiska na nasz szeroko pojęty dobrostan.

Krajoznawstwo i turystyka

Obiekt będzie czynny już pod koniec lata, wraz z początkiem roku szkolnego i po zakończeniu realizacji inwestycji oraz projektu. Administrującym nim biuro CEE jest częścią Urzędu Miejskiego i działa w ramach jego struktury, a powstało z wydzielenia zadań dotyczących ekologii z Wydziału Ochrony Środowiska i Rolnictwa oraz obejmujących turystykę, rekreację i wydawnictwa samorządowe z Wydziału Promocji. U źródeł tych zmian strukturalnych jest potrzeba wzmocnienia funkcji gminy realizowanych w zakresie edukacji regionalnej, ochrony przyrody i ekologii oraz tu-

rystyki (w tym rowerowej, również w zakresie inicjowania rozbudowy infrastruktury) i krajoznawstwa, podpartych właściwym promowaniem tych gałęzi działalności i propagowaniem postaw ekologicznych,

służących ochronie przyrody i krzewiących wiedzę o naszej małej ojczyźnie. Funkcje te będą realizowane w ścisłej współpracy i współdziałaniu z Zespołem Obsługi Placówek Oświatowych, Miejskim Ośrodkiem Sportu i Rekreacji, Miejskim Domem Kultury, Izłą Regionalną oraz Towarzystwem Przyjaciół Czechowic-Dziedzic oraz innymi zainteresowanymi organizacjami. Po zakończeniu inwestycji biuro zostanie przeniesione do nowego budynku, a oprócz wspomnianych funkcji oświatowych będzie zajmować się administrowaniem obiektem i przyległym terenem Doliny Potoku Czechowickiego oraz jego utrzymaniem, prowadzeniem zajęć i wycieczek terenowych oraz krajoznawczych, organizacją otwartych przedsięwzięć i akcji ekologicznych i edukacyjnych, a także szeroko pojętą turystyką i promocją walorów przyrodniczych, historycznych i kulturowych gminy i regionu (realizacja wydawnictw tematycznych i edukacyjnych, promocja turystyczna gminy i regionu oraz opieka nad ścieżkami dydaktycznymi ▶

▷ i trasami rowerowymi). Budynek edukacyjno-administracyjny i otoczenie będą monitorowane, a taras i wieża widokowa oraz reszta kompleksu CEE i Doliny Potoku Czechowickiego będą ogólnodostępne. Dzięki planowanemu pozyskaniu – jeszcze w tym i przyszłym roku – środków z Euroregionu Beskidy, w ramach CEE ma powstać Punkt Informacji Turystycznej miasta, gminy i regionu. Jeden projekt obejmuje stworzenie ściśle stacjonarnego punktu, za pomocą którego będzie możliwa szeroko pojęta promocja i informacja dotycząca lokalnych i regionalnych produktów turystycznych, drugi – mobilnego, dzięki któremu możliwa będzie również działalność promocyjna i informacyjna pozamiejscowa, realizowana na różnego typu wyjazdowych imprezach i przedsięwzięciach, targach itp.

Pradawne korzenie

Lokalizacja gminnego Punktu Informacji Turystycznej nie będzie przypadkowa – okolice „zamku”

Wilczków to miejsce, w którym rozpoczęły się dzieje Czechowic i historyczna kolebka miejscowości, o tych terenach mówią też najstarsze czechowickie legendy i podania.

„Na wyniosłym czechowickim wzgórzu, tam gdzie dziś stoi kościół św. Katarzyny, pałac Kotulińskich i ruiny zamku Wilczków, przed wieloma wiekami szumiał dziewiczy las, śpiewały ptaki, przemykały wilki, jelenie, sarny, lisy, a nawet niedźwiedzie. Tu był Bożkowiec. Nasi przodkowie tu spotykali się, aby składać ofiary swoim bogom. Tu był ich „święty gaj”, poświęcony głównie bożkowi burz i piorunów – Perunowi, który mógł sprowadzić na biedny lud powodzie, pożary puszczy, głód i śmierć. W „świętym gaju” rosły potężne dęby, wśród których stał...” – to tylko fragment jednej z wielu legend o Czechowicach i Dziedzicach. Bożkowiec, Młynczyńska czy zaginione grody Raj i Knaj tudzież Czarna Pani – zjawia przybierająca postać czarnego kozła. Co łączy te podania, sięgające do prapoczątków terenów naszej gminy? Ano to, że ich akcja rozgrywa się na pradawnym obszarze, będącym kolebką Czechowic – na Zamku Wilczków i w jego okolicy. Także to, że wiążą się z dziedzictwem przyrodniczym i historią regionu, stanowiąc jej istotną, zagadkową i owianą mrokiem przeszłości, nieco dziś zapomnianą część.

Dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe to kolejna sfera, w którą wpisze

się nowy obiekt. Bo gdzież opowieść o pradawnych dziejach tych terenów, jeśli nie właśnie na terenach właśnie zrewitalizowanej doliny Potoku Czechowickiego i na wzrosłym

W promowaniu lokalnych zasobów przyrodniczych i działaniach edukacyjnych będą brać czynny udział sami mieszkańcy, dzieląc się własnymi pomysłami, talentami i umiejętnościami.

na jej brzegach najważniejszym onegdaj przez stulecia czechowickim, zamkowym wzgórzu, w dzisiejszym Centrum Edukacji Ekologicznej? Przy owych tajemniczych i owianych legendami ruinach „zamku” Wilczków, w najstarszej części Czechowic, w kolebce i mateczniku miasta, na terenie kształtowanym przez siły natury i człowieka od zarania dziejów tych ziem i naszej miejscowości? W miejscu, w którym rósł pradawny, święty gaj, a tutejszy człowiek – przodek dzisiejszych Czechowiczów – nierozzerwalnie związany był z przyrodą i jej wiecznymi prawami.

Wizytówka gminy

Tutaj także, w sąsiedztwie drogi krajowej nr 1, aktualnie głównego traktu prowadzącego z głębi Polski i aglomeracji śląskiej w Beskidy i dalej, do Czech i na Słowację oraz na południe Europy. Tędy corocznie przejeżdżają setki tysięcy turystów, chętnych aby odwiedzić rejon Beskidów, a także zmierzających z północy na południe kontynentu. Na moście na rzece Wiśle, położonym kilka kilometrów wcześniej na drodze turystów, przebiega granica historycznego Śląska Cieszyńskiego. ▶

Zapraszamy na warsztaty fotografii przyrodniczej i do wspólnego poznawania gminy z CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ!

Każdy, kto miał okazję zajrzeć na facebookowy profil **ZA MIASTEM CZYLI PRZYRODA CZECHOWIC-DZIEDZIC I OKOLIC** wie, że nie ma chyba lepszych specjalistów od odkrywania przyrodniczych uroków naszej gminy, z użyciem obiektywu... Dzięki EKSPOZYCJI **FOTOGRAFII PRZYRODNICZEJ** Wojciecha Kaprzyka i Mariusza Szczęśniaka w **CENTRUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ** teraz również ci, którzy nia mają facebook'a, będą mogli oglądać ich dzieła!

▷ CEE, jako położony w połowie drogi między aglomeracją śląską a górami obiekt to idealne miejsce, aby wysiąść z samochodu, zjeść wafelkę (w pobliżu są też lokale gastronomiczne), wejść na wieżę widokową, przejść się bogatą w atrakcje przyrodnicze i miejsca rekreacyjne, leżącą u stóp obiektu zrewitalizowaną doliną Potoku Czechowickiego, odwiedzić lokalne zabytki, historyczne ruiny i miejsca pamięci, a także bogate w florę i faunę okolice, niezwykle malownicze lasy Bażaniec, Górny Las i Podraj. Także, aby przesiąść się z samochodu np. na rower i skorzystać z licznych traktów pieszych i tras rowerowych. A dostępność tych ostatnich jest planowana do poszerzenia.

Stworzenie punktu miejskiej informacji turystycznej w CEE jest tylko pierwszym etapem rozwoju lokalnej infrastruktury turystycznej na terenie Czechowic Górnych i gminy. Po obu stronach drogi krajowej nr 1, z dala od ruchliwego traktu, w odległości kilku kilometrów spaceru i jazdy rowerem można napotkać wiele urokliwych miejsc, toteż taka, dogodna z punktu widzenia ich dostępności, lokalizacja

punktu informacji turystycznej pozwoli zachęcić do ich odwiedzin, a dodatkowo stworzy możliwość, aby móc starać się – w dalszej kolejności pozyskiwania środków zewnętrznych, lecz w dość bliskiej perspektywie czasowej – o kolejne dofinansowania na infrastrukturę turystyczną i około-turystyczną oraz promującą gminę i jej atrakcje kulturowe i przyrodnicze m.in. na budowę bezpiecznych przejść dla pieszych na ulicach

Mikołaja Kopernika i Zamkowej i zatoki autobusowej na ulicy Kopernika przy CEE. Przy okazji planuje się pielęgnację drugiej alei zabytkowych lip kandelabrowych, zlokalizowanej na skrzyżowaniu ulic Zamkowej i Kopernika (wraz z chodnikami, przejściami dla pieszych i przebudową zieleńca), wytyczenie nowych tras rowerowych i pieszych, z elementami ścieżek rowerowych (w planach jest m.in. budowa ścieżki pieszo-rowerowej z CEE na Podraj i do Górnego Lasu wraz z kładką nad DK1)

oraz punkt obsługi podróżnych w ramach punktu informacji turystycznej, oferujący m.in. parking, toalety i oznakowanie lokalizacji miejskich atrakcji, wskazujące atrakcje i infor-

mację turystyczną, mające na celu zachęcenie podróżujących po DK1 do wizyty w CEE i w Dolinie Potoku Czechowickiego – wizytówkach turystycznych miasta – i na terenie gminy. Prace koncepcyjne już ruszyły.

Zapraszamy od września

Dolina Potoku Czechowickiego wraz z okolicznymi atrakcjami – w tym również obecnie rozbudowywaną infrastrukturą sportowo-rekreacyjną przy Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji (pisaliśmy szerzej na ten temat w poprzednim numerze biuletynu) – to znakomite miejsce, aby zatrzymać turystów podróżujących DK1 i zachęcić do odwiedzin gminy i regionu, stwarzając przy okazji miejsca pracy np. w gastronomii i obsłudze turystów (np. w miejscach obsługi rowerzystów). Mimo bowiem posiadania stosunkowo niewielkiej ilości własnych atrakcji turystycznych, nasza gmina – z racji dogodnego, acz dotąd mało wykorzystywanego (z powodu braku odpowiedniej infrastruktury, co teraz – dzięki powstaniu CEE – może się zmienić) położenia, ma szansę stać się swoistą bramą turystyczną w Beskidy, promując przy okazji swoje zasoby. Plany są ambitne i będą realizowane w miarę dostępności środków zewnętrznych tak, aby nie obciążać dodatkowo budżetu gminy w tak trudnym dla wszystkich – w tym dla naszego lokalnego samorządu – okresie.

Zapraszamy już latem br. do spacerów malowniczą Doliną Potoku Czechowickiego, łączącą centrum miasta z najpiękniejszymi plenerami gminy. Spacer przez różnorodne siedliska roślinne leżącej w sercu miasta (i łączącej jego najściślej zabudowane rejony z najstarszą, ▶

W CEE planuje się powstanie PUNKTU INFORMACJI TURYSTYCZNEJ i nie jest to lokalizacja przypadkowa – okolice „zamku” Wilczków to miejsce, w którym rozpoczęły się dzieje Czechowic i historyczna kolebka miejscowości, o tych terenach mówią też najstarsze czechowickie legendy i podania. W miejscu tym – jak głoszą przekazy – rósł pradawny, święty gaj, a tutejszy człowiek – przodek dzisiejszych Czechowiczan – nierozwalnie związany był z przyrodą i jej wiecznymi prawami.

WOJCIECH KAPRZYK (36 l.) to Czechowiczanie „od zawsze”. Fotografuje amatorsko od kilkunastu lat. Fotografia przyrodnicza to bardzo wymagająca dziedzina fotografii – trudna, gdyż wymaga czasu, cierpliwości a także dość specjalistycznego sprzętu. Potrafi się jednak odwdziżyć za włożone trudy i stanowi doskonałą okazję na poznawanie natury i wyrabianie wrażliwości ekologicznej, która staje się ostatnio bardzo ważna! To też dobry sposób na relaks i oderwanie się od codzienności. – **Okazuje się, że aby zobaczyć ciekawe gatunki, nie musimy jechać na safari do Kenii. Wystarczy, że wyskoczmy do Lasu Górnego, nad Wisłę, pobliskie stawy lub w okolicy zapory. Nasza okolica, mimo że kojarzy się przemysłem, cechuje się dużą bioróżnorodnością. Fotografowaliśmy zimorodki,**

ślepowrony, bieliki, jastrzębie, trzmiełojady, jenoty i wiele, wiele innych gatunków, o których występowaniu w naszym rejonie nie mieliśmy nawet pojęcia. Do strony, którą założył Mariusz, dołączyłem aby pokazać naszą lokalną przyrodę mieszkańcom. Teraz idziemy o krok dalej i rozpoczynamy współpracę z Centrum Edukacji Ekologicznej w Czechowicach-Dziedzicach. Chcemy również zaprosić fotografów amatorów na warsztaty, na których podzielimy się tym, czego udało nam się nauczyć i odkryć.

MARIUSZ SZCZĘŚNIAK (41 l.) to również od urodzenia mieszkaniec Czechowic-Dziedzic. Zawodowo zajmuje się „zieloną energią” jako sprzedawca i serwisant agregatów kogeneracyjnych.

– **Od ponad 20 lat amatorsko zajmuję się fotografią i próbowałem się w różnych jej dziedzinach, lecz zawsze pasjonowała mnie fotografia przyrodnicza. Z uwagi na charakter pracy i częste wyjazdy każdą wolną chwilę poświęcam na spacer po okolicznych lasach i łąkach. Zdaje sobie sprawę, że moja wiedza przyrodnicza jest na poziomie przeciętnym, ale staram się ciągle uczyć i rozwijać. W maju 2018 r. założyłem facebookową stronę (fanpage) ZA MIĄSTEM CZYLI PRZYRODA CZECHOWIC-DZIEDZIC I OKOLIC, aby dzielić się obserwacjami i pokazać, jak wiele różnych ciekawych gatunków występuje w naszej gminie. Zapraszamy do wspólnej przygody... z aparatem, wśród zwierząt! ■**

▷ historyczną częścią), zrewitalizowanej w ramach kompleksu Centrum Edukacji Ekologicznej doliny pozwoli odpocząć od towarzyszącego nam na co dzień zgiełku i hałasu ulic. Zlokalizowane tutaj liczne atrakcje, zabytki – świeckie i sakralne – oraz pomniki przyrody są okazją, aby lepiej poznać nasze miasto. Miasto powstałe i wyrosło dzięki przemysłowi, który w wielu rejonach gminy nadal stanowi nieodzownie dominantę urbanistyczną i który od zarania nadania praw miejskich aż do dziś kształtuje jego charakter, daje pracę mieszkańcom i (m.in. dzięki płacnym podatkom) pozwala rozwijać gminę – również od innej strony. Tej piękniejszej dla oka... Ścieżkami już można spacerować, a udostępnienie budynku edukacyjnego planowane jest w nowym roku szkolnym. (Red.) ■

Kościół
pw. św. Katarzyny

FOT. SZYMON OLMA

Pałac Kotulińskich

FOT. RED.

W otoczeniu CENTRUM Edukacji Ekologicznej

Ruiny „zamku” Wilczków

W centrum inwestycji leżą **ruiny ceglano-spichlerza z XVIII wieku – pozostałość po rezydencji wybudowanej około 1536 roku (w miejscu XIV-wiecznego dworu) przez Mikołaja Wilczka z Dobrej**, który ożenił się z Katarzyną Czelówną – córką właściciela Czechowic. Po wybudowaniu pobliskiego pałacu dwór przekształcono w spichlerz, który w 1984 roku spłonął. Dwór posiadał wieżę, która nie zachowała się do naszych czasów, a sklepienie budynku było zbudowane w stylu gotyckim. Budowla służyła czechowickim panom przez prawie dwa wieki i była w tym (i późniejszym) czasie wielokrotnie przebudowywana, o czym świadczą zachowane fragmenty aż sześciu murów kamiennych z różnych okresów. W 2016 roku gmina zleciła tu prace archeologiczne, dzięki którym odkryto m.in. fragmenty XIV-wiecznych kafli (w tym tzw. kafli herbowych), naczynia gliniane, fragmenty ceramiki z bogatą ornamentyką oraz czternastowieczny kanał – fosę, wyłożony drewnem dębowym. Dekoracje heraldyczne i zdobienia na kaflach piecowych przedstawiające m.in. jeźdźców w pełnym rynsztunku oraz dwugłowego orła cesarskiego trzymającego w szponach miecze, nad którego głowami znajdują się zwrócone pyskami do siebie dwa koźły – nawiązujące do herbu rodu Wilczków – wskazują, że stanowiły one ongiś wyposażenie rezydencji lokalnego feudała.

Pałac Kotulińskich

Pod drugiej stronie ulicy leży **założenie pałacowo-parkowe „Pałac Kotulińskich”, które jest najcenniejszym obiektem architektoniczno-przyrodniczym miasta**. Rokokowy Pałac Kotulińskich wzniesiono w pierwszej połowie XVIII wieku. Za budynkiem pałacu roz-

ciąga się park przypałacowy, a dalej las „Bażaniec”. Wzdłuż nich biegnie ulica Zamkowa obsadzona wielogatunkową aleją drzew. Fryderyk Aleksander baron Kotuliński z Kotulina nabył Czechowice około roku 1675, a jego syn i następca Franciszek Karol Kotuliński został starostą i ok. 1730 roku postanowił wybudować rezydencję na miarę tego stanowiska. W 1765 roku nowym właścicielem Czechowic i pałacu został hrabia Andrzej Renard. Rodzina Renardów upiększyła pałac i założyła ogród kwiatowy, sad owocowy i bażaniarnię. W pałacu zachowała się rokokowa sztukateria i XVIII-wieczne drewniane portale, a w tympanonie fasady – herb hrabiów Renardów. Przed budynkiem zwracają uwagę lipy kandelabrowe. Idąc w dół ulicą hr. F. K. Kotulińskiego napotkamy czworaki dworskie (1708, ul. F. K. Kotulińskiego 1 i 4), obok których funkcjonowała gorzelnia dworska (zwana „palarnią”), a wcześniej browar. Zabudowania pałacowe i dworskie leżą w pięknym otoczeniu przyrody. Jest tu zabytkowa Aleja Lipowa (po drugiej stronie ulicy Mikołaja Kopernika) i dąb „Bartek” – najstarszy pomnik przyrody w gminie – a także pełny unikalnej flory i fauny las „Bażaniec”.

Kościół św. Katarzyny

Tuż obok stoi dumnie **kościół pod wezwaniem Świętej Katarzyny. To historyczna pierwsza świątynia zlokalizowana na terenach miasta, leżąca na terenie Czechowic Dolnych**. Jest to budynek barokowy, wzniesiony w latach 1722-1729 na miejscu drewnianego budynku z XV wieku. Zabytkowy cmentarz przykościelny powstał w początkach istnienia kościoła, a otaczający go mur pochodzi z 1768 r. Na zewnętrznej ścianie kościoła umieszczono tablicę pamiątkową poświęconą mieszkańcom Czechowic, którzy zginęli w czasie I wojny światowej. Nad portalem głównego wejścia znajdują się herby fundatorów: hrabiego Franciszka Karola Kotulińskiego i jego żony Marii Antoniny. W kaplicy bocznej umieszczono ołtarz z kościoła drewnianego. Figura św. Jana Nepomucena na cmentarzu przykościelnym pochodzi z lat 1780-1790. Obok kościoła stoi dom pogrzebowy (1883) oraz budynki probostwa i wikarówki (1907-1910). Po drugiej stronie ulicy ulokowano cmentarz parafialny (założony 1921-1931) i nowy cmentarz miejski. Nieopodal, przy ulicy Chłopskiej znajduje się budynek „Starej Szkoły” – dziś Szkoły Podstawowej nr 1 – wzniesiony w latach 1871-1872 wg projektu Gustawa Kunca z Bielska (najstarsza szkoła w mieście, ul. Chłopska 73). Przed nim – zabytkowy kamień graniczny z 1722 r. Obok jest budynek tzw. Nowej Szkoły (1910-1911, ul. Chłopska 70) wykorzystywany w czasie I wojny światowej do celów wojskowych (kwarantanna rosyjskich jeńców wojennych). (JACEK CWETLER) ■

A zamek był w CENTRUM...

O tym, że warto chronić i pielęgnować nieliczne już ślady przeszłości terenów naszego miasta nie powinno się musieć nikogo przekonywać. Gdy w 2014 roku grupa zapaleńców sprzątała ze śmieci i wydobywała z zarośli i mroków zapomnienia RUINY DWORSKIEGO SPICHLERZA, a wcześniej „zamku” Wilczków, wielu się dziwiło. Podobnie było, gdy gmina rozpoczęła realizację inwestycji mającej na celu m.in. pielęgnację i zachowanie dla potomnych zabytkowych pozostałości po jednej z najstarszych, ostałych czechowickich budowli. I jakże niegdyś ważnej. Dziś odrestaurowane ruiny znowu, po latach zapomnienia, górują dumnie nad Czechowicami i DOLINĄ POTOKU CZECHOWICKIEGO.

Na obszarze dzisiejszego miasta istniały przed wiekami trzy wsie – Czechowice, Dziedzice, Żebracz. Pojawiają się one w źródłach historycznych dopiero w XV wieku. Można jednak przyjąć, że występujące w „Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego” biskupa Henryka Wierzbna (1302-1319) wsie Chotowice Polskie i Chotowice Niemieckie, to nasze Czechowice. W dokumentach historycznych Czechowice występują pod datą 1430 r., Żebracz – 1443, Dziedzice – 1480. Pierwsza wzmianka o kościele parafialnym pod wezwaniem św. Katarzyny w Czechowicach pochodzi z 1447 roku.

Przy granicy

Ziemie dzisiejszych Czechowic były terenami przygranicznymi, bowiem płynąca tu rzeka Biała stanowiła granicę państwową między ziemią Korony św. Wacława, a Królestwem Polskim (1456-1772), a po pierwszym rozbiórce Polski stała się wewnętrzną granicą monarchii Habsburgów, oddzielającą Galicję od Śląska Austriackiego. Podobnie rzeka Wisła, w latach 1742-1918, była prusko-austriacką granicą państwową. Po pierwszej wojnie światowej wszystkie trzy wsie znalazły się w granicach niepodległej Polski.

Czechowice – dzisiejsze Czechowice Górne i Dolne (obie historyczne części wchodzi dziś administracyjnie, choć nie w całości, w obręb

Osiedla Czechowice Górne) – były typową wsią łanową prawa niemieckiego, założoną w II połowie XIII wieku, podobnie jak większość wsi są sąsiednich (np. Mazańcowice, Międzyrzecze, Komorowice, Bestwina). Znacznie młodsze są miejscowości na nizinnych terenach zalewowych – Ligota, Zabrzec, Bronów.

Na prawie niemieckim

Osią wsi tego typu jest potok (w Czechowicach – ten wypływający koło

drogami (np. dzisiejsze ulice Podrajaska, Zaplecze czy Bukowa).

Czechowice były od początku wsią szlachecką – nie w całości podzieloną na łany, lecz mającą duży tzw. dział pana feudalnego. Były to okolice dworskie i tzw. pola pańskie, rozchodzące się od zamku pańskiego (Zamek Wilczków, a potem Pałac Kotulińskich), w obu kierunkach. Ten dział pański, szeroki na kilkaset metrów, dzielił więc wieś na dwie części – to co było położone fizycznie wyżej nazywano Górnymi, a to co niżej, Dolnymi Czechowicami.

Górne Czechowice to więc łany rozchodzące się między działem pańskim a Mazańcowicami w obie strony. Te wschodnie aż po granicę Komorowic (w tym ich części dołączonej w początku XVIII do Czechowic, czyli Kamionki), te zachodnie aż po granicę dóbr panów na Bielsku (Ligota) i niepodzielonego na łany terenu, z którego później utworzono Zbijów.

Razem gospodarstw siedlaków było 16, po jednym na dwóch łanach. Oba skrajne łany graniczące z polem pańskim zostały z biegiem czasu „anektowane” i podzielone na mniejsze gospodarstwa. Ten zachodni łan zaczynał się na ulicy Mazańcowickiej przy dawnej gospodzie zwanej „u dziadka” i biegł wzdłuż ulicy Podrajskiej. Jego kontynuacją była ulica Zajęcza aż po granicę Ligoty. Łan wschodni zaczynał się przy ul. Kopernika i biegł ku Komorowicom. Jego końcówkę zabudowano w XVIII w. małymi gospodarstwami i nazywano od ostatnich właścicieli Bakiszowicz (to domy położone przy ul. Spółdzielczej i jej przedłużeniu – Jaśminowej).

Odrestaurowany fragment „zamkowych” ruin przy CEE

pętli autobusowej przy ulicy... Potok). Wzdłuż potoku budowano po obu stronach domy tzw. siedlaków i stąd zaczynały się tzw. długie łany, biegnące często aż do granicy sąsiednich miejscowości. Miedze między tymi łanami stawały się z czasem

Niewiele wiemy o średniowiecznych Czechowicach. Przede wszystkim nie znamy dokładnej daty założenia miejscowości, co jednak w tego typu przypadkach jest raczej regułą, niż wyjątkiem. Jej łanowy układ wskazuje jednak

▷ na założenie pomiędzy połową a końcem XIII wieku, podobnie jak zdecydowanej większości miejscowości okolicznych.

Chotowice, czyli Czechowice

Gdybyśmy jechali w 1200 roku z Cieszyna do Krakowa, jechalibyśmy prawie cały czas przez las. W 1300 roku mijalibyśmy miejscowości znane nam i dziś. Około 1305 roku spisał ktoś (prawdopodobnie jakiś mnich) „Księgę uposażeń biskupstwa wrocławskiego” (łac. *Liber fundationis episcopatus Vratislaviensis*), wymieniającą poszczególne miejscowości i sposób płacenia dziesięcin biskupich. Wymieniono w niej m.in. szereg sąsiednich miejscowości – Rudzicę, Pogórze, Hłownicę, Międzyrzecze, Biertułtowice (dziś Komorowice), Muthindorf (raczej Mückendorf, czyli północna część Komorowic – dzisiejsza Kamionka), Kamienicę.

A gdzie Czechowice? Niby wszystkie wsie okoliczne wymienione, a Czechowic nie ma? Wszystko wskazuje na to, że jednak są. Tu jest jednak lekki problem – księga podaje: *Item in Chotowitz theutonico fertones. Item in Chothowitz polonico decima more polonico, valet I marcam* [także w Chotowicach niemieckich wiardunki, także w Chotowicach polskich dziesięcinę sposobem polskim, są winne jedną grzywnę]. Dla wyja-

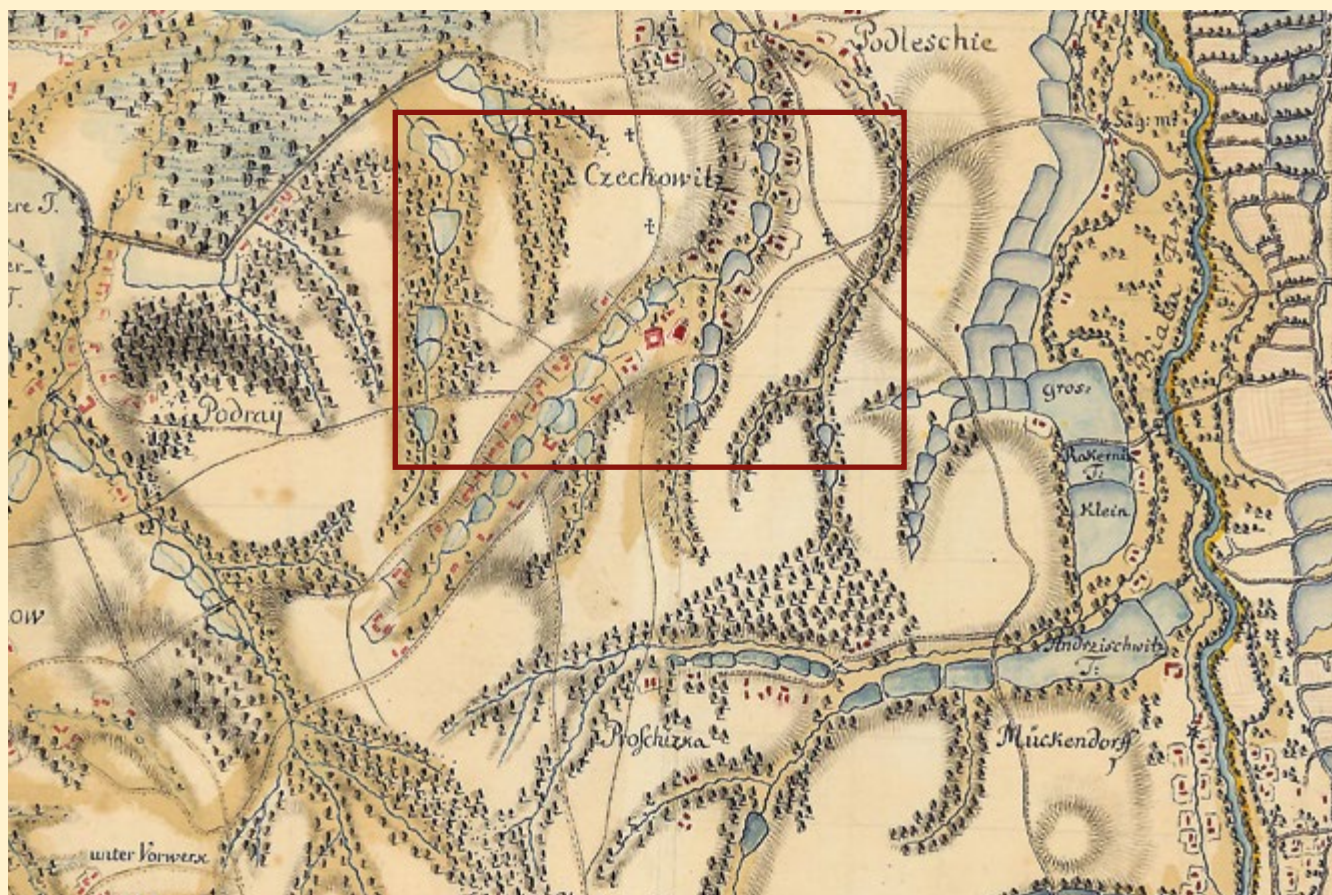
śnienia – wiardunek to 1/4 grzywny (ok. 49 gramów) i tyleż srebra w obiegowych monetach płacić każdy siedlok od swojego łąnu. Była to pełna stawka, więc wieś nie korzystała już z okresu ulgi podatkowej stosowanego dla świeżo osiedlonych rolników, miała już zatem przynajmniej 20 lat. Zapewne niemieckojęzyczny mnich źle przepisał słowiańskie nazwy wsi z brudnopisu, więc te Chotowice, to naprawdę Czechowice. Oczywiście i tu są zagadki – Czechowice niemieckie, czyli założone na prawie niemieckim, to jasna sprawa nasze Czechowice. Ale te polskie? Prawdopodobnie chodzi o Dziedzice, które niemieckiego układu łąnowego nigdy nie miały. Niestety nie ma możliwości ostatecznego potwierdzenia tych domysłów.

Co wiemy jeszcze? Nazwa wsi na mówi, że zasadzcą* był Słowianin o imieniu Czesław lub podobnym, w zdrobnieniu Czech. Ludność była zapewne też słowiańska, ale niemieckiej domieszki wykluczyć nie można, bo była w wielu sąsiednich miejscowościach, a niektóre, jak Komorowice, były całkiem niemieckie. Zarówno okoliczni Niemcy, jak i Polacy, byli przybyszami osadzonymi w ramach akcji kolonizacyjnej w pierwotnej puszczy, a nie ludnością rdzenną, takowa występowała tylko w miejscowościach przedkolonizacyjnych, a tych było mało.

Czelowie i Kotulińscy

Co wiemy o Czechowicach w późniejszym okresie XIV wieku? Dokładnie nic. Nie znamy ani właściciela miejscowości, ani imienia choćby jednego mieszkańca. Dopiero w 1404 roku pojawiają się dwaj rycerze z Czechowic jako świadkowie w dokumencie księcia cieszyńskiego Bolka – bracia Mikołaj i Zbrożek. Po raz drugi i ostatni pojawili się w roku 1407. W 1430 w dokumentach zaczęli pojawiać się przedstawiciele rodziny szlacheckiej Czelo z Czechowic, dla których przydomek „z Czechowic” był jednak częścią nazwiska i nie wszyscy Czelowie Czechowice faktycznie posiadali.

Pierwszym z nich był Mikołaj Czelo, wymieniany w latach 1431-1458. Prawdopodobnie jego synami byli Henryk Czelo i Jan Czelo. Jan Czelo otrzymał Czechowice, podczas gdy Henryk zatrzymał część Komorowic, którą dziś nazywamy Kamionką czy Podlaryszem, a którą w 1708 dokupił do majątku czechowickiego ówczesny właściciel Franz Carl Kottulinsky. Prawdopodobnie od imienia Henryka Czelo, czyli po staropolsku Jędrzycha, pochodziła nazwa dużego stawu rybnego Jędrzychowic, położonego w miejscu fragmentu ulicy Legionów w dolinie między skrzyżowaniem z ulicami Lipowską a Junacką.

▷ W 1447 r. biskupi urzędnik, Mikołaj Wolff, ujął Czechowice w spisie parafii archiprezbiteriatu opolskiego. W roku 1458 niejaki Jakub z Czechowic, z zawodu siodlarz, został przyjęty do prawa miejskiego w Krakowie. W 1480 mieszkaniec Czechowic o dziwnym imieniu Ranomudr zeznawał jako świadek przed sądem w Pszczynie.

Gdzie były początki

Do tych skąpych informacji dochodzi jeszcze to, że wiemy, co wchodziło do obszaru Czechowic. Było tego znacznie mniej niż dziś – tylko łanowa wieś, której oś (nawsie) zawarte było między ulicami Mazańcówką, Legionów, Kopernika i Akacją. W centralnym punkcie stał zamek. Nie było przysiółków poza łana-

mi (Zbijów, Świerkowice, Zabiele). Do Czechowic nie należała jeszcze wyżej wymieniona część Komorowic. W miejscu rafinerii i Lesiska rósł las, własność książąt cieszyńskich (tzw. Dolny Las). Istniała Żebracz, ale była osobną miejscowością innych właścicieli. Nie wiadomo, czy w skład Czechowic wchodziło Podlesie (okolice ul. Wąskiej) i czy już założone były Brzeziny (ul. Stawowa). Na pewno nie było wydzielonych z pól pańskich Brożysk i założonego w XVIII wieku Lipowca. Samo miasto narodziło się we wspomnianym Dolnym Lesie i na skrawku pól dziedzicznych, ale wieś Dziedzice i początki tutejszej miastowości, związanej z lokalizacją na ich terenie Cesarsko-Królewskiej Uprzywilejowanej Kolei Północnej Cesarza Ferdynanda (biegnącej z Wied-

nia do Krakowa i Lwowa) i – wraz z nią – przemysłu, który następnie rozwinął te tereny, to odrębny temat, poruszany już na łamach biuletynu.

Wracając do pierwotnych terenów Czechowic, wieś składała się z gospodarstw siedłoków, działu pańskiego z dworem murowanym z kamienia, częściowo otoczonym wyłożoną belkami fosą i zapewne z jakichś małych domków na nawsiu. Siedłoków było (w dających się sprawdzić czasach) 34. Dwa gospodarstwa zajmują obszar dwóch łanów – czy od razu miały taką uprzywilejowaną wielkość, czy też powstały z połączenia dwóch sąsiadujących gospodarstw, tego nie wiemy. Więcej wiadomości o naszej miejscowości przyniesie dopiero wiek XVI. Ale to już dalsza historia...

(GRZEGORZ CHROMIK) ■

Czechowice w połowie XVIII wieku na mapie Herzogtum Ober-Schlesien z 1763 roku,

pozyskanej przez Biuletyn Samorządowy od ÖSTERREICHISCHES STAATSARCHIV – AUSTRIACKIEGO ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO w Wiedniu.

Widać wyraźnie zamek, kościół pw. św. Katarzyny i Potok Czechowicki wraz z charakterystycznym układem zabudowań miejscowości, zorientowanej wokół zamku i wzdłuż doliny potoku. Cesarscy kartografowie nie zaznaczyli jeszcze Pałacu Kotulińskich, ale są już widoczne ślady dzisiejszych ulic M. Kopernika, Mazańcówckiej i Legionów, są też zaznaczone w wielu przypadkach stojące do dziś krzyże i kapliczki przydrożne...

*) zasadzca – w średniowieczu osoba osadzająca w imieniu władcy lub innego pana, właściciela ziemi i na podstawie uzyskanego od niego przywileju lokacyjnego wieś lub miasto (zajmował się m.in. organizacją prac mierniczych w obrębie zakładanej lub przelokowywanej wsi, na podstawie których np. wymierzano łany, jak również werbowaniem osadników, tworzeniem miejsc do prowadzenia handlu oraz sprowadzaniem potrzebnych fachowców – np. młynarza czy kowala).

